

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zrinyi Nrul 1 a:

INȘERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se î-
napoiază.

Disciplina de partid

De: **Aurel C. Popovici**

II.

Și un partid este o armată. Căci și el tinde la cucerire și mărire. El vrea să cucerască puterea statului spre a-și pune în practică patrimoniul său de idei, menite a conserva naționalitatea și a-i da putința de mărire. Și întocmai ca în oștire, așa și într'un partid *cea dintâi cerință e disciplina*. Câte mii de soldați și ofițeri într'o oștire nu vor fi având, dragă Doamne, „idei”? Dar ce s'ar alege din ea, dacă regimentele având și ele ziare, soldații și ofițerii ar critica conducerea, și-ar bate joc de generali, le-ar zice d. e. „Moși Teci autorizați” ș. a.? Cum adică, de ce nu ar reclama și soldații și ofițerii „libertatea discuțiunii”, „libertatea criticei” ca mijloc de a scăpa lumină de idei?... E absurdă o asemenea pretenție? Apoi exact așa-de absurdă e și argumentația soldaților și ofițerilor noștri „oțeliți” când, atacând pe conducători, vin cu „libertatea criticei”. De sigur, într'un partid se poate și trebuie chiar să se facă și critică. *Dar nu în fața soldaților și a subofițerilor! Nu mai ales în fața inamicului!*

Dacă dar un partid care are perspectiva de a fi chemat, într'un timp relativ apropiat, să guverneze țara — și fiecare partid mare și serios o poate avea — face toate eforturile spre a se ține mereu strâns unit și gata de un atac hotărât, cu cât

mai vărtos trebuie să facă asemenea eforturi un partid plâpând într'o țară în care toate celelalte partide mari sunt conjurate în contra lui și aproape nu au alt obiectiv decât să-l compromită, să-l slăbească și, mai mult, să-l desființeze, deoarece el singur ar putea deveni azi-mâine cel mai periculos pentru ele toate împreună?...

Apoi se poate o mai mare idiotie decât când preinși aderenți ai aceluiaș partid târâsc micile lui defecte și mizerii interne în publicitate? Când vorbesc despre „libertatea gândirii” și trebuința „liberei discuțiuni” *asupra unor chestii pentru cari nici un partid serios din lume nu admite și nu poate admite discuțiunea în publicitate!*

Dar negreșit, ce să mai invoci argumente spre a convinge pe niște fanfaroni cari au publicat și publică articole neroade în contra solidarității de partid, chiar a solidarității naționale, neavând absolut nici o idee la ce s'o fi referind principiul libertății discuțiunilor. Exact ca și când unii membrii ai unei familii ar edita o gazetă spre a-și face părinții și frații de răsul lumii. Despre femeile cari fac asemenea treburi, cei din România zic „că-și dau poalele peste cap”. Iacă „libertatea discuțiunii” cum o pricep deșteptii noștri „Tribuniști”. Căzul este fără precedent în mijlocul națiunilor cu oarecare cultură. Iar dacă cei

ce se fac vinovați de asemenea nepricepere mai caută să-și drapeze prostia cu pretenții de ordin „cultural”, de ordin „intelectual”, ei devin pur și simplu caraghioșii caraghioșilor. Toate acestea în ipoteza că d. e. „oțeliții” noștri ar fi oameni de bună credință. Dar nu sunt politicește prea incultii ca să putem admite această ipoteză. Și atunci nu rămâne decât concluzia că sunt niște vanitoși de rea credință cari, de dragul unui rol pe care ar vrea dar nu pot să-l țină, — nu ezită a face partidului cel mai mare rău ce i-l ar putea face dușmanii săi.

Și cum partidul nostru de fapt reprezintă întreg neamul românesc din Ungaria și Transilvania, fapta acestor ambițioși vulturi nu se poate califica decât ca o conștientă trădare națională. Și totuși câți mai scuză fapta lor, sunt trădători ca dânșii. Fie cât de puțini, ori cât de mulți, fie oricât de „intelectuali”, oricât de ignoranți. Pentru că orice membru al unui partid, care își atacă în auzul dușmanilor partidul și conducătorii săi, *comite o trădare*. Un om politic serios, un om cult, un om corect, dacă e nemulțumit de cele ce se petrec în partidul său, caută să îndrepteze lucruri de asemenea natură în întrevederi cu oamenii politici, în conferențe confidentiale, în sedințe de ale comitetului executiv: *în nici un caz însă prin atacuri și injulțe în presă!* Când cineva a ajuns aici, ca să atace și injulțe pe colegii săi, partidul său, el trebuie să-și fi anunțat din timp retragerea sa din acel partid. *Acceastă normă o urmează oamenii politici cu oarecare cultură, pentru că numai ieșind din partid cineva își poate do-*

Din literaturi străine

COPILUL

(Schiză de Roberts)

— Sfârșit. —

Trad. de H. P. P.

Și acelaș lucru zilele următoare. Iarăși și iarăși ochii aceia mari, minunat de albaștri, cari ne priviau ca o întrebare dojenitoare în mijlocul pauzelor noastre din decursul conversației. Ți se pare ridicol, dar era așa: de fapt, ne era rușine, nouă, celor mari, de copilul acesta! Încet pe încetul începea să prindă viață conversația noastră. Bolborosirea ocazională a micuțului o descifram și comentam, ba câteodată râdeam cu hohot amândoi de încercările lui colțuroase de a vorbi.

Ah, cât de curat, cât de frumos răsuna râsul ei! Nu l-am auzit de loc până acum? Cum de s'a întâmplat, că am crezut câteodată că ascult clar de tot, ca din depărtare, tonurile acestea ale râsului ei, cât timp steteam aplecat la pultul meu de scris?

Cu primele zile de primăvară, pline de soare, petrecea „El” prin grădina, care o puteam vedea prea bine dintr'o ochire de pe scaunul meu din comptoir. Ea era de cele mai multeori cu dânsul. Auziam pașii lui mititei, tip, tip, prin pietriș și apoi pasul ei — acum întindea mâna după el, glasul lui, care ciripea, se lua la întrecere cu corul vrăbiuțelor — acum îl ținea în brațele ei și sărutări multe își trimiteau ecoul până la mine.

Cum să lucrez la o astfel de muzică? Deschideam fereastra: năvălea înăuntru un aer cald, îmbalsamat și un fluture se rătăci pe masa mea de scris. Acum ieșea ea de după un boschet pătat cu verde, în albul orbitor al unui *négligé* de dantele elegante, cuprinsă în razele aurii ale soarelui, numai cu fața în umbra rosa a umbrelei.

Cât de sveltă era când pășea! Cât de grațioase mișcărilor ei! Am fost orb? Zău, mătușile și verișoarele mele au avut dreptate: era — de fapt frumoasă! Un surâs dragălaș îi lămurea trăsăturile feței, era fericită, de sigur, în clipita aceasta era fericită — iară fericirea îi venea dela „copilul ei”!

Se ridică atunci un glas în pieptul meu și-mi spuse lămurit de tot: totuși, ești un monstru!

Mă ridicasem și m'am apropiat de fereastră: — „Zi frumoasă astăzi!”, am strigat afară.

Ah, știu prea bine, că va fi avut efect slab observația mea, rece și prosaică, ca o umbră grea de nor peste un ținut potopit de soare. Ea mi-a răspuns ceva, ce n'am înțeles. Din fața ei mică a dispărut raza de fericire. A ridicat apoi copilul, care cerea cu mânuțele după ea și îl drăgosti în fața mea.

Atunci se născu în mine prima gelozie! Într'adevăr, gelozie, și ce mai gelozie ciudată, care nu putea să fie lămurită asupra obiectului, pe care este geloză! Dacă spunea „El” „Mama” ei, îmi dădea o lovitură de cuțit în inimă și gingășiile cu cari potopea ea pe micuț, steteau să mă scoată din sărite. Eram gelos — pe amândoi! Mă durea, că nu luam și eu parte la această dragoste, că nu eram al treilea în legătura aceasta. Voiam să-mi dau osteneala să-mi câștig un drept la dragostea

lor. Vai, am fost prea din topor, copilul păstra totdeauna o șială față de mine, iară ea — n'am ținut-o cu puterea departe de mine, ani îndelungați?

Odată, la prânz, după un schimb de vorbe, se înstăpâni iarăși o tăcere grea între noi. O tăcere mai penibilă decât cele de mai înainte. Eu priviam în jos, la florile farfuriilor de Meissen, cu crețe ușoare de cerbicie între sprâncene. Am simțit însă lămurit că și-a ațintit iarăși „El” ochii săi, cu întreagă mărimea lor, asupra mea. Și așa și ochii ei. Ca și când m'ar fi ars pe frunte aceste patru stele ale ochilor. Și deodată, răsună, fără de veste, în tăcerea cea mare: „Ta-ta!” Și încă odată, mai tare și mai rezolut: „Ta-ta!”

Am tresărit. „El” sta și se uita cu ochii lui, îngrijorat, spre mine, așteptând să vadă ce furtună se va deslănțui din pricina acestui „Ta-ta!” al lui. Fața ei era însă potopită de un roșu înflăcărat și tremura ușor din buzele ei pe jumătate întredeschise.

Peste inima mea năvăli un torent cald, plin de viață. De sigur, nimeni altul, decât ea l-a învățat să zică „Tata!” De ce nu am sărit de la locul meu, de ce nu m'am repezit spre ea și de ce nu am șters, cu un singur cuvânt, cu o singură îmbrățișare întreagă pustietatea acestor 6 ani pierduți? Un cuvânt la locul său, în clipita aceasta și totul ar fi fost iarăși bine. Nu l'am rostit, eram ca ținut locului. Jos într'un loc al cărții mele de corespondențe, unde băjbăie cifrele, se pot vedea încă lămurit urmele lacrimilor vărsate de mine, de năcazul ce l-am avut pe mine însu-mi.

Nu mai încăpea îndoială: a intrat un alt

bândi dreptul la o desăvârșită libertate de acțiune politică!

Iar dindată ce ataci organizația partidului și pe șefii tăi de ieri, tu ești adversarul lor și întreg partidul nu te poate trata decât în consecință. A da însă mereu asigurări de aderență la partid și a-l face de răs în gazete, e o faptă nedemnă de un om cu cultură, de un caracter onest, *pentru că e fapta ce descoperă pe un vanitos și ipocrit, care e indignat că partidul are mai multă încredere în alții, decât în dânsul și care, totuși, nu are curajul de a trage în mod firesc consecințele din această neîncredere a partidului în priceperea și caracterul său.*

Numai cel ce se simte destoinic a forma un nou partid, cu aceleași idei, dar un partid cu mult mai bine condus decât acela în care se află, găsește credit în fața publicului serios. Niciodată însă grandomanii cari, pentru chestii mărunte, dau asalturi publice conducerii, asalturi compromițătoare pentru întregul partid. *Tocmai pentru că e atât de greu și de periculos să înființezi un partid mai bun ca cel existent, de aceea condamnă cu atâta severitate toată lumea de bun simț orice atacuri publice ale unora din aderenți îndreptate în contra partidului lor propriu sau a conducătorilor săi.* Căci conducătorii reprezintă viața de toate zilele a partidului, masa mare a membrilor neavând nici pretenția, nici puțința de a face politică ori de câte ori trebuința cere.

D. Justh a fost nemulțumit de conducerea partidului în care s'a găsit. *A ieșit din el și a format altul.* Tot așa d. Take Ionescu în România ș. a. *Atunci, și numai atunci, poți să critici partidul al cărui membru fusesse, pentru că prin formarea unui nou partid tu ai dat dovada că tot era oarecare valoare în tine.* Dar numai când izbutești ca noul tău partid, cu cel puțin programul celui vechiu, să-l întrecă pe acesta în rezultate pozitive, în succese politice, în realizarea ideilor, numai atunci fapta ta, ieșirea ta din partid și opoziția ta încontra lui, câștigă o legitimitate morală. Căci numai atunci e evident că într'adevăr binele public

fusesse preocuparea ta, iar nici de cum vanitatea vulgară de a parveni, de a storce „cu retoricele suliți aplausele grele ale canaliei de uliți” și de cafenele....

Comitatul Abaujtorna în contra guvernului. Știm bine că guvernul actual, la venirea sa la putere, s'a știut aranja cât se poate de bine, așa de bine încât mulți credeau că nici o forță lumească nu va putea creia guvernului greutate în comitate. S'au îngrijit doar din vreme cei de sus ca să-și asigure puterea și în jos, în comitate și municipiile comunale, și spre ajungerea acestui scop li-a stat pretutindenea la dispoziție ceata flămânzilor și a tuturor elementelor servile, cu un cuvânt toți aceia cari au fost și sunt „cei mai mari și cei mai sinceri” aderenți ai tuturor guvernelor.

Cu tot zelul mare al celor de sus, comitatul Abaujtorna a dovedit ieri că nu e destul de „organizat”, creaturile servile ale lui Jeszenszky lasă, în ce privește disciplina, foarte mult de dorit în acest comitat. În congregația de ieri s'au ridicat voci aprinse în contra prefectului, din cauza transferării pretorului Pilissy Nándor. Opoziția îl acuza pe prefect că s'a lăsat răpit de iperzelul său de slugă credincios al guvernului și îl perzeută pe Pilissy numai din cauza vederilor sale politice, fără nici un alt motiv real. Din cauza aceasta Bérczay Gábor propune să i-se voteze prefectului neîncredere. Congregația primește propunerea lui Bérczay cu majoritate de șapte voturi și trece îndată la alegerea comisiei de verificare. Se aleg, firește, numai membri din opoziție, iar candidații prefectului cad toți.

Guvernul ca să atenueze cât de cât efectul dezastruos al palmei ce i-a aplicat comitatul Abaujtorna, se scuză prin mijlocirea unui ziar semioficios că propunerea lui Bérczay a aflat nepregătiți pe guvernamentalii din numitul comitat.

Fixăm mărturisirea aceasta prețioasă a guvernului. Va să zică guvernul însuși recunoaște, că în cazuri normale e obiceiul să se pregătească terenul — mijloacele le cunoaștem: corupție și intimidare — pentru toate prilejurile când e chemat poporul la urnă, să-și dea votul „liber și neinfluențat de nimeni”.

Rezultatul definitiv al alegerilor din Croația. Afară de 8 balotaje rezultatul e pretutindenea cunoscut. Au fost aleși: 21 guvernamentali, 21 candidați de ai coaliției, 25 partizani ai partidului autonom, 9 poporali, 2 din centru și 2 sârbi radicali. Câte două mandate au câștigat guverna-

mentalii Teodor Peiacevici, Francisc Speveci și poporalul Stefan Radici. Coaliția sârbo-croată avea în parlamentul trecut 53 mandate, așadar dispunea de majoritate absolută în cameră, iar azi nici un partid nu are majoritate.

Deputații coaliției și ai partidului autonom din consiliul comunal al orașului Agram au adresat primarului orășenesc o interpelație ținută în termeni aspri în contra atrocităților săvârșite ziua alegerii. Banului Tomašići i-s'a creat o situație imposibilă prin înfrângerea ce a suferit-o la alegeri. Se zvonește că după audiența, ce probabil a avut-o azi la ministrul Khuen, banul își va da demisia.

Din Cameră. Ședința de ieri. Grație dorului de răzbunare a lui Polónyi ședința de ieri a durat aproape 9 ore întregi, așa că abia la 7 ore seara s'a putut închide.

S'a continuat discuția asupra bugetului ministerului de culte, luând parte la ea deputați aproape din toate partidele. Cei mai mulți se plâng de insuficiența mijloacelor de maghiarizare, spunând că li-se dă prea puțină atențiune școlilor de stat, cari fără îndoială contribuie mult la creșterea în spirit maghiar a „patrioților”.

Vorbesc Kovácsy Kálmán, Zelenyák, Preszly Elemér și contele Károtyi Mihály.

După pauză le răspunde tuturor ministrul de culte Zichy. Li asigură că nu va cruța nici o jertfă pentru promovarea culturii maghiare și îndeosebi se va îngriji de sporirea școalelor elementare de stat acolo, unde va reclama trebuința.

Ședința de azi. Comedia jucată ieri de Polónyi i-a pus pe gânduri pe bunii noștri patrioți. La ședința de azi au luat deja parte în număr cu mult mai mare deputații din partidul guvernamental.

Primul punct al ordinii de zi e alegerea membrilor pentru delegații, ceea ce s'a și făcut conform înțelegerii dintre partide. Desbaterea indemnizării încă nu a reclamat timp mult, fiindcă în urma pactului partidele opoziționiste erau obligate să nu-i pună nici o piedecă. Oratorii zilei, Szébenyi Antal, Holló, Simonyi-Semadam și Csermák s'au mulțumit să-și exprime numai neîncrederea față de guvern și cu asta afacerea indemnizării a fost tranșată.

După votarea indemnizării s'a continuat discuția bugetului ministerului de culte.

spirit la noi cu sosirea capului buclat, spiritul iubirei — și spiritul acesta mă făcea strein în casa mea proprie. Odăile ei erau iluminate de raze de soare minunate, chiar și când soarele rămânea ascuns, deasupra, după nori. Fetele servitorimei, chiar și obiectele fără de viață, reflectau aceste raze. Numai asupra mea nu voiau să strălucească.

Mă simțeam tot mai neplăcut în singurătatea mea. Gelozia creștea mereu, văzând cu ochii, în sufletul meu și-mi da fel de fel de gânduri ne bune. Voiam să mă revolt împotriva micului deținător de putere — dar ar fi fost ridicol. Voiam să o silesc pe ea să aleagă între mine și între el — îndrăznețul de mine! În care parte ar fi ales inima ei?

Odată eram aproape gata să fac pașii necesari să știricesc unde se află mama nefericită, ca să o silesc pe aceasta cu puterea banului să-și ia copilul înapoi — dar pe la spatele nevastei mele? Asta era lașitate din partea mea!

De lucru în comptoir nici nu mai putea fi vorba. Am început să fiu nesigur în privința stării mele sufletești. Trebuie să fi arătat confuz, căci oamenii mă întrebau ce-mi lipsește. Am pretextat o indispoziție.

Razele de soare nu voiau să se ducă și spiritul iubirei a fost mai tare decât mine — m'a dat afară cu sabia lui de foc.

Trebuie să călătoresc pentru mai mult timp, Marta. Glasul meu tremura, când am rostit cuvintele de mai sus. Nevasta mea a observat lucrul acesta prea bine; în ochii ei a tremurat ceva asemănător cu o compătimire înlăcrimată.

Când a fost să ne luăm rămas bun, mi-a întins micuțul: „Nu vrei să spui și copilului nostru adio?”, întrebă ea într'un ton moale, plin de gingășie.

Am luat, de sigur, pe micuț prea bătăran în brațe, căci a început să plângă și s'a apărât din răspuneri față de gingășiile mele. Atunci l-am pus jos și am alergat departe.

Am călătorit în lumea largă, în necunoscut. Ce să vezi: pe lângă tovarășul meu de drum, desgustul, mi s'a asociat în curând, în cele dintâi zile ale călătoriei, alt tovarăș, care-mi declara, fără de înconjur, că sunt un nebun! Mai întâi mi-o spunea pe șoptite, mai târziu însă mi-o spunea tot mai tare, zicând: ești un nebun întreg! La urma urmelor o citeam din jurnalele, cari le aveam dinaintea ochilor, o aflam scris pe munții albaștri și îmi striga acelaș lucru și tipetul locomotivei. Bine, o credeam și eu, în sfârșit — destul a fost, destul a fost! De ce nu m'am întors pe dată? Ei, nebunul a trebuit să se coacă pe deplin în mine, până ce să poată fi toate bune iarăși.

Am călcat peste pragul casei mele cu inima înviforată. Ce mai tăcere sărbătorească! Nevasta mi-a venit înainte cu ochii înroșiți de plâns:

— „Vai, „El” e bolnav! E foarte bolnav! O să ne moară de sigur!” se tânguia ea.

Am cercat să o domolesc, dar teama ei a fost întemeiată. Am avut încă puțin timp, fără de nici o speranță! În noaptea ultimă am stat amândoi lângă pătutul lui, ea colea și eu aici, și fiecare din noi ținea o mână de a lui. Cum tresărea

și cum îi bătea pulsul! Tacte repezi, ascuțite, de friguri, și fiecare tact ca o avertisare: *iubiți-vă, iubiți-vă* — fiți *buni!* Am simțit amândoi acest tact și am priceput dojana! Ochii noștri s'au găsit, privindu-se adânc și lămurit, printre lacrimile lucitoare, ca o juruință sfântă, făcută pentru întâiaș dată. Cuvintele ar fi fost o pângărire în ceasul acesta.

Apoi i-am făcut patul, afară în pământul cald, de primăvară.

Când am stat apoi pentru întâiaș dată la masa noastră, domnea iarăși tăcerea între noi. Dar o altă tăcere, alta decât aceea pe care a turburat-o micul strein, pierdut acum pentru noi, cu cuvântul său bolborosit: „Tată”. Dincolo lângă perete, se afla încă scaunul lui cu spetează înaltă și pe scândurița lui odihnea lingura — sceptru.

Nevastă-mea îmi întinse atunci mâna ei delicată, albă, peste masă: „L-ai avut și tu drag puțintel?” Glasul ei tremura.

— „Nevasta mea, scumpa, draga mea nevastă!” Zăceam la picioarele ei și-i țineam strâns mâinile:

— „Dacă te iubesc, nevasta-mea, scumpa mea!” Și — după primul potop de iubire — arătai cu mâna spre scaunul copilului:

— „A venit, ca să ne învețe ce este iubirea...” am murmurat eu.

— „Și când a terminat cu ce avea să ne învețe, s'a întors din nou la îngerii lui”, adăose ea, printre lacrimi.

Scrisoare deschisă

către părintele dr. Vasile Lucaciu și d. dr. Teodor Mihali

Subscrișii tineri români ne dăm seamă, că deocamdată trebuie să ne reținem dela manifestări de natură politică.

Atunci însă, când ne simțim jigniți în acele sentimente ale noastre, cari ni s'au sădit în suflet în fragedă tinereță de părinții noștri, făcând și noi parte din neamul românesc, nu mai putem fi nepăsători și credem, că avem dreptul de a ne exprima indignarea.

Mai ales recentul articol „Vorbe mari” al poetului Octavian Goga ne-a mâhnit adânc și ne-a îndemnat să ne folosim de acest prilej exprimând Domniilor Voastre sentimentele noastre de sincer devotament și adânc respect.

După modesta noastră părere critica obiectivă, principiară și onestă și expresiunea gândurilor curate e binevenită și admisibilă sub orice împrejurări.

Atunci însă, când vanitatea, ambiția, interesele de clică, întunecă mintea și se falsifică faptele, trecutul și intențiunile bărbatilor noștri fruntași, dar mai ales când se încumetă să Vă ridiculizeze fără nici o sfială pe Domniile Voastre, cari ați suferit timp îndelungat chiar și robie grea, fiind însăși viața Domniilor Voastre o intrupare a idealului nostru național:

Noi tinerii, cari știm să ne respectăm tinereța, protestăm energic împotriva acestor acte nedemne și condamnăm aceste ieșiri ale poetului O. Goga, regretând, că autorul „Apostolului” își reneagă acele motive sublimе de inspirație și se solidarizează cu acei indivizi „primeritori”, cari ponegresc și improașcă fără nici un scrupul pe acei bărbati, pe cari încrederea poporului românesc i-a pus în fruntea afacerilor obștești.

Primiți Domniile Voastre expresiunea celui mai sincer devotament.

Budapesta, 18 decembrie 1911.

George Păisiu cand. med., Aurel Mărginean cand. med., Matei Sofronea stud. med., Demetriu Nagy pharm. abs., Nicolae Stan cand. adv., Octavian A. Medan cand. de adv., Clemente Petrovan cand. de adv., Ioan Popa stud. pharm., Dante German stud. fil. Zoe German stud. în drept. Lazăr Zărculea stud. în drept. Ioan Ciosa stud. în drept. Lică Mircu stud. med. Alex. Murășan stud. în dr. Coriolan Petran stud. în drept și belearte. Traian Leucuta stud. în drept. Aurel Lugojan stud. în drept. George Moisă stud. în drept. Cornel Vaida stud. în drept. Iustin Capșa cand. de adv. Cornel Moisă stud. la acad. com. Emil Deac rig. med. Vasile Pinteș cand. med. Alexandru Balint cand. med. Paul Nicolaevici stud. în drept. Sever Păscuț stud. med. George Cornea stud. fil. Alex. Augur rig. med. Victor Groza rig. med. Ioan Teleguț rig. med. Simion Ursu rig. med. Ioan Totoian rig. med. Victor Popovici stud. la acad. com. Liviu Ionaș stud. med. Emil Butuza catihet și stud. phil. Teodor Băbuția rig. med. Virgil G. Biberea stud. med. George Rahavean stud. med. Emil Chețian stud. în drept. George Rădlean stud. în drept. Zaharie Boilă stud. în drept. Aurel Găvrîș stud. în drept. Vasile Filipciuc cand. de adv. Cornel Teicu stud. în drept. Nicolae Bulbuc stud. în drept. Nicu Popescu cand. de adv. Cornel Popovici cand. tehn. Ioan Teicu cand. med. Victor Ciurdariu cand. adv. Ioan Moldovan stud. în drept. Eugen Suciu stud. med. George Stefanica stud. în drept. Trifon Lața cand. de adv. Nicolae Căliman cand. med. Ioan de Colbazi cand. de adv. dr. Matei Florian medic. Horațiu Deac cand. de prof. Ioan Fira stud. med. Alexandru Bojinca cand. de adv. Leon Bărsan stud.

med. Isidor Runca stud. în drept. D. Prodan stud. în drept.

Afară de tinerii universitari aci iscăliți au mai aderat la această scrisoare deschisă încă alți 15 universitari, cari fiind însă membrii unei instituțiuni, care îi oprește dela orice manifestație publică, nu pot să-și iscălească numele în publicitate.

Aderența lor o păstrăm în arhivul nostru.

Scrisoare din Berlin

Cum se fac alegerile în Germania?

Până când constituția Germaniei stabilește numai principiile fundamentale ale dreptului de alegere, mărginindu-se la norma, ca parlamentul să se compună din astfel de persoane, cari au fost alese prin vot universal, direct și secret, legea de alegeri din 31 maiu 1869 prevede în singuraticile dispoziții, cari au valoare absolută la compunerea acestei corporațiuni. Conform legii pentru alegeri, alegător poate să fie ori și care cetățean german, care a împlinit 25 de ani, exercitând anume dreptul său în acel stat, din alianță, căruia îi și aparține. Femeile n'au drept de vot. Sunt eschiși dela îndreptățirea de-a alege următorii: 1, persoane minore sau cari se află sub curatelă. 2, persoane asupra averii cărora s'a deschis concurs, în răstimpul concursului. 3, persoane sărmene cari primesc un ajutor din fondul săracilor sau din bugetul comunitii sau din cel public, sau a primit un astfel de ajutor în anul ce a premers alegerilor. 4, persoane cărora li s'au detras drepturile civile, în răstimpul pierderii lor. Dreptul de alegere nu se poate exercita (fără de-a fi acelaș absolut) de militari și de persoane cari sunt în serviciul marinii, cât timp ei se află încă sub steag. Eschiși dela votare sunt asemenea și acei cetățeni germani, cari nu-și au locuința în imperiu sau cari din nebagare de seamă n'au fost introduși în listele de alegători.

Ca deputat poate fi ales fiec german, care a împlinit 25 de ani și aparține unui stat ce face parte din imperiul german sau din un teritor proteccionat din partea lui, de cel puțin de un an și tot deodată nu-i eschiș dela dreptul de vot activ. Aleși pot fi prin urmare și acei ce se află în serviciul armatei sub steag, apoi persoanele cari aparțin imperiului dar cari n'au locuința în Germania și cari din greșală n'au fost introduși în lista electorală, deoarece aceștia toți posed dreptul de alegere, fiind însă simplu numai împiedecați în exercitarea lui. Nu pot fi aleși de deputați *suveranii* statelor singuraticе din Germania. Dimpotrivă pot fi aleși — și chiar și cancelarul — membrii consiliului așa numit *Bundesrat*.

Totuș articolul 9 din constituția imperiului prevede, că nimenea nu poate fi totdeodată și membru al așa numitului *Bundesrat* și și al parlamentului neputându-se împăca poziția unui membru al *Bundesratului*, care trebuie să voteze totdeauna conform instrucțiilor primite dela guvern, cu a unui deputat al parlamentului, ce e reprezentantul întregului popor și nu e legat nici de-o instrucție și nici de comanda! Fînd prin urmare ales de deputat un membru al *Bundesratului* și el primește deputația oferită, în cazul acesta trebuie scos din calitatea sa de membru al *Bundesratului*. Mai departe pot fi aleși deputați *senatorii orașelor libere*, deoarece nu singuraticii membrii, ci însuș senatul ca corporațiune, e purtătorul suveranității și conpurătorul puterii imperiului.

Numărul deputaților imperiului german, se ridică la 397, dintre cari 236 îi revin Prusiei. Dătătoare de măsură a fost pentru numărul amintit, ideea ca tot de câte 100.000 de suflete. Totodată s'a considerat un prisos de 50.000 de suflete să fie ales câte un deputat din populația completă a unui stat aliat, ca egal cu 100.000 de suflete. Mai departe, s'a hotărît ca și acel stat a cărui locuitori nu atinge suma de 100.000 de suflete, să aibă voie să-și aleagă pentru sine un deputat. La calculare a fost considerat la timpul său numărul populațiunii care

a servit de bază alegerilor pentru parlamentul ce avea să voteze odinioară constituția. Această calculare nu mai corăspunde însă relațiilor contemporane. În orașele mari și în cercurile industriale, cari probează o creștere a populației cu mult mai mare decât în internul țării, singuraticile cercuri de alegere cuprind un număr cu mult mai mare decât 100.000 de alegători, și care e uneori chiar și împătrit. În astfel de cazuri votul singuraticului alegător, trage cu mult mai puțin în cumpănă, ca de pildă în cercurile de alegeri dela țară.

Cercurile de alegeri, în cari sunt împărțite statele aliate, trebuie să fie, cu excepția *exclavelor*, despărțite unele de altele încât privește locul și au să fie întru cât se poate cât de rotunzite. Apoi fiecare cerc, din care se alege câte un deputat, e împărțit în alte cercuri și mai mici pentru a putea fi astfel ușurată votarea. Fiecare comună, formează de regulă, de sine și pentru sine, un cerc de alegere. Comunele mai mari însă, nefiind permis ca un cerc de alegere să aibă mai mult de 3500 de suflete, se divizează în mai multe părți. Și invers, singuraticе cătune și comune mai mici, pot forma împreunate la un loc, un singur cerc pentru alegere.

Stabilirea alegătorilor dintr'o comună se face prin lista de alagători în care sunt introduși în ordine alfabetică toți aceia, cari au drept de vot. (în orașe sunt angajați după străzi). Lista alegătorilor trebuie expusă publicității în decurs de 8 zile, ca cel puțin patru săptămâni înainte de alegeri, iar explicarea ei cu privire la termenul protestelor, trebuie asemenea să se publice. Protestele împotriva listei electorale se pot face în decursul celor 8 zile, după ce s'au publicat listele și trebuie rezolvate cel mai târziu în decursul celor 2 săptămâni dintâiu, când se închid apoi listele. Numai aceia au drept de alegere, cari au fost primiți deja în listă. Fiecare cetățean, se înțelege, că are drept să aleagă numai dintr'un singur loc. Listele se tipăresc în două exemplare. Primul exemplar dimpreună cu acele ce-i aparțin, îl păstrează primarul comunei, iar al doilea se pune la dispoziția președintelui alegerii, pentru de al folosi la alegeri.

Actul alegerii, e un act public, începându-se la 10 ore înainte de prânz și terminându-se la 7 ore seara. Alegerea e condusă de un președinte sau de locțiitorul său, cari amândoi sunt denumiți în funcția aceasta, de autoritatea respectivă. Președintele denumește din numărul alegătorilor cercului său, un secretar și trei până la șase asistenți, pe cari trebuie să-i invite în oficiu cu cel puțin 2 zile înainte de termenul alegerii, ca să-și facă aparența de timpuriu la el pentru constituirea biroului prezidențial. Funcția de președinte, de asistent și de secretar la alegeri în diferitele cercuri, este o funcție onorifică și fără de plată, funcții cari pot fi exercitate numai de astfel de persoane, ce nu sunt nemijlocit funcționari ai statului. Actul alegerii se începe prin aceia, că președintele obligă pe secretar și pe asistenți să depună jurământul, constituindu-se astfel biroul. La actul alegerii e nevoie să fie prezenți cel puțin trei membrii ai prezidiului, iar președintele și secretarul n'au voie să părăsească sala deodată în unul și acelaș timp! În decursul alegerii nu e voie să se țină nici vorbiri și nici să se împartă bilete de votare printre alegători. Confătuiri și concluze valabile se pot lua de biroul prezidial, numai în măsura aceea, în care e necesar pentru conducerea alegerii.

Alegerea e secretă.

Dreptul de alegere se săvârșește de fiecare personal și anume prin predarea biletului de vot, pe care trebuie să fie scris cu mîna numele candidatului, căruia alegătorul îi dă votul său, în afară din sala alegerii.

Biletele trebuie să fie făcute din hârtie albă și n'au voie să fie provăzute cu nici un semn, mărimea lor trebuie să fie de 9/12 centimetri și din hârtie de grosime mijlocie, având a fi predate într'o copertă, provăzută cu sigilul oficios, fără de alt semn caracteristic pe ea. Copertele trebuie să fie ca mărime de 12/15 centimetri și pregătite din material netransparent.

Trbuie apoi să se țină cont de aceea, ca prin o întrunire oarecare a localului de alegere, fiecare alegător să-și poată depune neobservat biletul său în copertă.

Bilete, pe cari alegătorii le înaintează în altă copertă neprovăzută cu sigilul oficios s'au întruna ce are un oarecare semn caracteristic, președintele e dator să le respingă, sau în fine biletele astorfel

de alegători, cari n'au trecut prin salele și mesele lăaturalnice, anume întocmite spre scopul acesta.

Alegerea e directă, prin faptul că fiecare alegător își denumește nemijlocit singur pe deputat. Se mai recere apoi pentru declararea unui deputat de ales absoluta majoritate de voturi din acelea, cari s'au dat într'un cerc anumit.

Dacă se întâmplă, ca respectivul candidat să nu întrunească o majoritate absolută, adică voturile sale nu trec peste jumătate din suma voturilor alegătorilor, se face o nouă alegere, dar numai între cei doi candidați, cari au avut cele mai multe voturi.

La paritate de voturi decide soarta.

Alegerile principale trebuie să se întâmple în una și aceeași zi în toată țeara, și pe care o hotărăște împăratul.

Correspondent.

Relațiunile româno-bulgare. D. Ghica noul ministru al României la Sofia, remițând regelui Ferdinand scrisorile sale de acreditare, a rostit următoarea alocuțiune:

„Nu voi spune că voi pune toate silințele mele pentru a asigura cea mai bună îndeplinire a misiunii mele. Această formulă, ori cât de uzuală, ar lipsi aici de a fi de adevărata, de oarece nu pare a fi de trebuință nici o cheltuială de energie și nici vre-o silință. Calea de urmat este pentru mine, ca și pentru predecesorii mei, tot atât de ușoară cât și de dreaptă pentru întreținerea relațiunilor celor mai cordiale, precum le impune tradițiunea și interesele bine înțelese. Aceasta nu este o sarcină nici nouă nici grea; este vorba de a urma pe o cale din fericire trasă, pentru a asigura urmarea bunelor efecte ale situațiunii de azi. Zelul de care mă simt însuflețit, se găsește întărit prin admirațiunea adâncă pe care o inspiră persoana M. Voastre și prin călduroasa simpatie pe care o merită națiunea bulgară, care este pe cale de a realiza, sub impulsul energic și prudent al Regelui său, un șir de progrese tot atât de repezi pe cât de serioase. Cautând să mențin și să strâng cât mai mult cu putință legăturile de încredere și de bună vecinătate cari unesc ambele țări, îndrăznesc a spera că M. Voastră îmi va da sprijinul Său.”

Regele a răspuns:

„Ați caracterizat în termeni deosebit de fericiți misiunea cu care v'a investit înalta încredere a suveranului dv. Îmi place a crede în adevăr, că relațiunile cordiale deja stabilite prin tradițiune și prin interesul de bine înțeles între cele două țări, vor oferi o cale din fericire deja trasă silințelor și interesului dv. În mărturisirea simpatiei pe care o arătați calităților și progresului poporului meu, îmi este plăcut a căuta ecoul sentimentelor guvernului românesc.”

*

Chestiunea persană. Atitudinea Rusiei față de Schuster, provocată în primul rând prin acțiunea hotărâtă ce întreprinsese acesta ca să oprească Persia din drumul pe care mergea acum cu pași repezi spre ruină, era natural să aibă un răsunet în Statele-Unite. E vorba de un supus al Statelor-Unite care își oferise serviciile sale Persiei și pentru care prin urmare Rusia putea să găsească un alt tratament decât acel specific rusesc. Nemulțumirea ce a produs în Statele-Unite bruscarea lui Schuster a hotărât camera să dea răspunsul cuvenit Rusiei. Din îndemnul deputatului Sulzer s'a hotărât a se nimici tratatul comercial dintre Statele-Unite și Rusia, ce datează din 1832. Camera a votat această hotărâre. Rămâne acum aprobarea senatului.

Relația dintre cele două puteri fiind înăspriță dupăcum se svonește Rusia își va retrage consulul din Washington.

Știrile mai noi sosite din Persia ne face să credem că orice pierderi ale Persiei vor fi plătite cu sânge.

Chiar și femeile persane sunt gata a lupta pentru patrie în momentele grele în cari se află. Ele au trimis o comisiune prezidentului parlamentului care a comunicat acestuia că vor uide pe bărbații lor dacă vor ceda pretențiunilor rusești și vor permite îndepărtarea lui morgan Schuster, acel care a muncit pentru mântuirea Persiei.

„Tribuna” ținută pe banca rușinei și a infamiei

Tovarășii primenitori ai d-lui O. Goga

Infamia desvălită

Am dat afară din redacția noastră pe canalie, răspunde la numele de Alex. St. Vernescu.

Acest descreierat fusese spionul „Tribunei” în redacția noastră, întreținuse cele mai intime legături cu redactorii „primenitori” Sever Bocu, Iosif Scheopul și toți ceilalți boci ai ramolitului național dr. Nicolae Oncu, bărbatul de „cristal”, care nu se rușinează a da publicității aderența, ce i-o adresează popa Gheorghe Turicu din Otlaca, celce se laudă lumii întregi, că dânsul este „mangrist”.

Cu premeditare ticălosul spion al „Tribunei”, încurcase „Românul” în cele mai jignitoare boclucuri. Când apoi directorul nostru l-a prins, că voia să furișeze în ziar o recenziune infamă asupra noului volum al d-lui A. Ciura, imediat a fost dat afară din redacție.

La plecarea sa din Arad tovarășul „primenitor” al șefprimenitorului Octavian Goga trimite „Tribunei” o scrisoare, în care arată bucuria sa, că a scăpat din iadul „Românului” și se oferă colaborator „primenitor” la „Tribuna”.

Bocii cristalului dr. Nicolae Oncu primesc cu brațele deschise pe vrednicul lor tovarăș. Li dau instrucție, cum se poate face vrednic de iubirea și conziderația noilor săi stăpâni, dacă va insulta partidul național, comitetul lui și mai ales pe directorul ziarului nostru d. Vasile Goldiș.

Netrebnicul „premenitor” se și apucă de scris, și fără vre-o observare din partea bocilor cristalului dr. Oncu susține în ziarul-trădător al lui Mangra și al d-lui Octavian Goga, că „partidul național nu reprezintă aspirațiunile neamului românesc din Ungaria și Transilvania”. În treacăt varsă murdarele sale bălăcării asupra fruntașilor conducători ai partidului.

Spriginită de ajutorul noului său colaborator, „Tribuna”, fără pic de rușine și sfială, dă în vileag infama acuză, că directorul nostru, d. V. Goldiș ar fi plătit cu bani grei pe d. C. Cehan, un fost redactor al „Tribunei”, ca să insulte pe bocul „Tribunei” zilelor d-lui O. Goga. Și când d. V. Goldiș în justa sa indignare protestează împotriva acestei infamii, care-l prezentase ca pe un ticălos criminal, „Tribuna” răspunde cu o telegramă a canaliei Vernescu, pe care o publică cu litere grase cât pumnul în Nr. 256 și în care spionul declară următoarele: „*Posed scrisoarea lui Cehan în care mă roagă să insist pe lângă Goldiș să-i dea restul pentru injurii. Acontul îl primise. Vernescu.*”

În protestul său d. Goldiș zisese: „*Dacă „Tribuna” nu-și va dovedi această infamă minciună, voi ruga pe domnii redactori ai ei să-mi împrumute din dicționarul lor special cuvântul potrivit, prin care în mod demn s'ar*

putea caracteriza această procedură a „Tribunei”.

Și ca perfidia să ajungă culmile necunoscute până aci, publicului românesc cinstit din românimea întreagă, „Tribuna” întemeindu-se pe telegrama din 23 noembrie a bocului Vernescu, răspunde d-lui Goldiș astfel:

„*În dicționarul nostru pentru procedeul de a afirma și a nu dovedi, de-a calomnia și a minți fără rușine avem un singur cuvânt — goldiș!*”

Cetind cele întâmplate și înfiorându-se de această culme a banditismului d. Const. Cehan, acum șefredactor al ziarului „Tim-pul” din Iași, ni-a trimis scrisoarea, pe care am publicat-o în nr. 263 al „Românului” și în care dânsul declară, că noua ediție a bocului dela „Tribuna”, canalie Vernescu — **minte**, când susține că ar avea vre-o scrisoare dela dânsul, adică dela d. Cehan, în care acesta l-ar fi rugat să insiste pe lângă d. Goldiș să-i dea „*restul pentru injurii*”. Tot atunci îl somează, ca în cinci zile să se justifice și să dovedească ceea ce afirmă, iar noi din partea noastră am adresat „Tribunei” următoarea somație:

„*In fața acestei scrisori așteptăm cinci zile dovada „Tribunei”, că d. Cehan și-a vândut proza sa murdară d-lui Goldiș, în care-și bătea joc de d. Bocu, plătindu-i insolențele după calitate: cele mai mici cu bani puțini, cele mai mari cu bani mai mulți.*”

Spusesem în articolul nostru, că nimeni n'a intervenit la d. Cehan să se declare în chestiune, ci declarația d-sale ni-a venit spontan. „Tribuna” însă trebuie să mintă înainte și la somația noastră răspunde precum urmează:

„D. Goldiș se roagă de Cehan să desmintă el (Cehan) dacă a fost plătit sau nu de d. Goldiș. Noi nu putem spune în chestie nimic, căci aici e competent numai d. Vernescu, care ni-a trimis telegrama publicată de noi, *telegramă pe care o finem la dispoziția ori cărui cetitor al nostru, chiar și a d-lui Goldiș.* Să sperăm însă că d. Vernescu ne va trimite scrisoarea de care pomenea. Atunci... atunci se va spori dosarul minciunilor cu cari acest om împuiază urechile cetitorilor puțini, pe cari îi mai are.

Au trecut acum cinci zile dela somația dlui C. Cehan către bocul Vernescu și dela a noastră către „Tribuna” omului de cristal din Arad. Și ce răspuns am primit? Între informațiunile numărului „jubilat” de astăzi al „Tribunei” zilelor lui Mangra cetim următoarea scrisoare a lui Vernescu către bocul „Tribunei”:

Domnule redactor,

Toate manuscrisele și corespondențele mele se află în bagajul ce încă nu mi-a sosit acasă, deși acest bagaj a fost expediat cu mare luteală.

Imediat ce-mi va sosi bagajul, vă voi trimite scrisoarea lui Cehan.

Probabil că acest tânăr a uitat ce mi-a scris ori se bizue pe obiceiul meu, știut de dânsul, de a nimici diversele corespondențe. De altfel acest tânăr e capabil să-și vândă cea mai mare prietinle ce spune că-mi păstra, fără ca eu să fi știut. De aceea sunt sigur că Cehan a fost cumpărat pentru a doua oară de marele comerciant al sentimentelor naționale, Vasile Goldiș. Dar e păcat. A risipit de astădată bani pe marfă proastă: **Cehan nu contează pe piața opiniei publice.**

Alex. Vernescu.

Care va să zică nefericitul acesta așteaptă să-i sosească bagajul, ca să dovedească mișelia d-lui V. Goldiș cu mărturia d-lui Cehan, care „nu contează pe piața opiniei publice”. Nu se poate un tip mai clasic de ticălos și prost totodată, ca acest nou colaborator al „Tribunei”, tovarăș într-un „primerire” cu d. Octavian Goga și mercenar al omului de cristal din Arad.

De astă dată însă ticăloșii s-au prins în lațul propriu. A fost zadarnică convorbirea ce a avut-o bocul Vernescu cu I. Montani înainte de plecarea sa din Arad. Planul lor infernal zidit pe ticăloasa credință, că și d. Cehan ar fi un boc mizerabil, a dat de astă dată greș.

Alexandru Ștefan Vernescu, tovarășul de „primerire” al d-lui Octavian Goga, noul colaborator și îndrumător al „Tribunei zilelor lui Mangra”, apostolul „intelectualizării” politicei noastre, care în societatea vrednicilor săi tovarășii s-a pus și dânsul să „selecționeze valorile morale” din Ungaria și Ardeal, în ziua de 23 noembrie, în aceeași zi, în care a trimis „Tribunei” telegrama fatală cu „posed scrisoarea lui Cehan”, a adresat din București d-lui Cehan la Iași următoarea scrisoare, pe care o publicăm în facsimil, ca nimeni să nu se poată îndoi asupra veritabilității ei. Originalul e în posesiunea d-lui V. Goldiș, care a primit autorizare dela stăpânul ei, d. Cehan, ca după 5 zile dela somația pusă lui Vernescu, să o poată publica.

Iată documentul clasic al celui mai mișelesc complot și atentat plănuț în contra onorabilității d-lui V. Goldiș:

1

București.
23 Noembrie 1914

Dragul meu Cehan,

Nu știu dacă tu mi-ai păstrează
tot atât de dulce amintire
cum îți păstrează eu.

Dacă da, atunci te rog
în dragul nostru
poem de visuri și reverențe,
să nu faci următorul bine:

Să mi scrii imediat o scrisoare
aparte, cu data o săptămână
înainte de apariția „Timpului”,
și să mi scrii că va apare
„Timpul”, să-i fac reclama
etc. și printre altele să mi
spui că insist eu la
Goldiș să-ți trimeata

2

restul de 200 coroane,
de oarece numai o sută
ți-a trimis pentru arti-
colele tale publicate
în „Românul”, când
vorba era de 300 coroane.
Să arăți că i-ai scris
cu acest scop 3 scrisori
și mi ai primit nici
un răspuns dela sti-
mabilul.

Tu nu trebuie să mă
ai pentru asta nici un
scrupul. Goldiș e
mult mai mizerabil
decît alții — și în
schimb îți faci mie
un bine, pentru care

3

Iti voi fi recunoscător
toată viața mea.

Dacă tu tot mă mai
îmbești, scrie-mi scri-
soarea asta separat,
ca și cum mi-ai fi
trimis-o la Arad.

Acești eu sunt în Bucu-
rești, tras pe sfoară
de acel Goldiș! Tu
sfârșit, aștept scrisoarea
și dacă vrei să-ți trimit
și eu pentru „Timpul”,
cu plăcere. Trimete-mi țânț
pe adresă:

Str. Toamnei, 100

Te rănit eu drag alfan

Alex. H. Vernescu

Ca să nu scape nimica din această capod'operă de infamie a noului colaborator al „Tribunei“, o dăm și în tipar:

București, 23 noemvrie 1911.

Dragul meu Cehan,

Nu știu dacă tu îmi păstrezi tot atât de dulce amintire cum îți păstrez eu.

Dacă da, atunci te rog în dragul vechi noastre poeme de visuri și reverii, să-mi faci următorul bine:

Să-mi scrii imediat o scrisoare aparte, cu data o săptămână înainte de apariția „Timpului“, și să-mi scrii că va apare „Timpul“, să-i fac reclamă etc. și printre altele să-mi spui să insist eu la Goldiș să-ți trimeată restul de 200 coroane, deoarece numai o sută ți-a trimis pentru articolele tale publicate în „Românul“, când vorba era de 300 coroane. Să arăți că i-ai scris în acest scop 3 scrisori și nu ai primit nici un răspuns dela stimabilul.

Tu nu trebuie să mai ai pentru asta nici un scrupul. Goldiș e mult mai mizerabil decât alții — și în schimb îmi faci mie un bine, pentru care îți voi fi recunoscător toată viața mea.

Dacă tu tot mă mai iubești, scrie-mi scrisoarea asta separat, ca și cum mi-ai fi trimis-o la Arad.

Acum eu sunt în București, tras pe sfoară de acel Goldiș! În sfârșit, aștept scrisoarea și dacă vrei să-ți trimit și eu pentru „Timpul“, cu plăcere. Trimete-mi ziarul pe adresa: Str. Toamnei, 100.

Te sărut cu drag al tău

Alex. Șt. Vernescu.

Si acum punem întrebarea, nu „Tribunei“, care e ținută pe banca rușinei și a infamiei, ci o punem cînstitului public românesc: Care este cuvîntul potrivit pentru procedeul de a afirma și a nu dovedi, de a calomnia și a minți fără rușine?

Răspunsul, sigur, va fi nimitor pentru „Tribuna“ mișeilor.

DISCURSUL

d-lui deputat Vasile Damian

rostit în ședința dela 16 decemvrie n. a Camerei ungare

Onorată cameră!

Nu e chiar un an și jumătate, de când am terminat după o desbatere de mai multe luni bugetul anului curent și acum iarăși desbatem bugetul anului viitor. În acest buget pentru rezortul ministerului de culte se preliminează suma de 11.707.798 coroane. (Sgomot.)

Fată de anul trecut când suma totală a bugetului ministerului de culte a făcut 16.800.611 coroane, ridicarea sumei preliminate face în acest an circa 17.000.000 milioane.

Aceste date justifică pe deplin aceea promisiune a d-lui ministru de culte, făcută mai alaltăieri, că va spori în mod simțitor bugetul rezortului său. Din plusul de 17.000.000 milioane coroane mai mult decât a treia parte se întrebuințează în favorul școlilor populare, așa că mijloacele materiale nu lipsesc pentru ridicarea învățământului normal.

Mijloacele materiale nu sunt însă deajuns pentru a asigura succesul. Pe lângă aceasta se recere încă un factor neîncunjurabil, o condiție fundamentală și anume, că limba învățământului secundar — chiar și în școlile de stat — să se facă în limba maternă a poporului. (Așa-i! Adevărat! în mijloc.)

Deoarece în rândul trecut am tratat pe larg

chestiunea limbei și importanța ei îndeosebi cu privire la învățământul normal, căci respectarea cerințelor în această chestiune înseamnă accelerarea progresului și promovarea intereselor poporului, nu doresc să zăbovesc mai mult la acest punct și a repeta argumentele expuse deja.

Rog însă pe domnul ministru de culte, să-și pună în cumpănă toată autoritatea lui, ca să se respecte dreptul limbei pe terenul învățământului normal, ca în sfârșit să se realizeze, ce a dorit dsa atât de mult, când a accentuat, că scopul cel mai de seamă al activității sale este promovarea și dezvoltarea învățământului normal. Îl rog deci cu atât mai mult, dacă nu vrea că marile sacrificii materiale aduse în acest scop să se piardă fără urmă.

După aceste reflexii generale asupra învățământului normal, trec acum la propriu zisul subiect al discursului meu, care și acum se referă la acele ajutoare, cu cari bugetul ministrului de culte contribuie la acoperirea lipsurilor școlare și religioase ale naționalităților și ale diferitelor confesiuni. Cu prilejul desbaterii bugetului din acest an am avut ocaziunea să arăt în discursul meu întemeiat pe date, că ajutoarele se împart neproporționat iar felul în care sunt tratate biserica și școala gr. cat. și îndeosebi a gr. or. e foarte mășter, se necesită deci asanarea situației. D. ministru în punctul său de încheiere a fost atât de gentil și s'a ocupat și cu expunerile mele, trebuie să constat însă cu durere, că dsa a reflectat numai la o foarte neînsemnată parte a gravaminelor înșirate de mine și nu le-a apreciat după valoarea lor.

Voi avea de altfel prilejul, ca în cursul discursului meu să relev ez aceasta în mod mai evident. Încep cu chestiunea ajutoarelor, ce se dau școalelor noastre medii.

La această poziție se preliminează suma de 2.460.040 coroane, adică 600.000 coroane mai mult decât în anul trecut. Din această sumă școlile medii gr.-cat. și gr.-or. și toate celelalte confesionale, comunale și comitatense se împartășesc din suma de 1.020.000 coroane, care este destinată pentru a întri-gi lefurile profesorilor și directorilor, iar din restul de trei și jumătate milioane școlile noastre confesionale n'au primit nimic.

Pe lângă aceasta în bugetul anului viitor se preliminează încă șase și jumătate milioane pentru zidirea și investirea școlilor medii. Din aceste 24.000.000 ajutor pentru investiții sașii au primit aproape 2.000.000 coroane. Eu nu excepționez aceasta, dimpotrivă mă bucur, dar tot pe aceasta bază cer și eu, că școlile noastre medii, de ambele confesiuni să fie împartășite de aceste ajutoare atunci când le cer. Gimnaziul gr.-or. român din Brad de doi ani de zile înzădar cere un ajutor de 135.000 mii coroane, pentru investiții, dar aceasta rugare nu a fost nici până în ziua de azi rezolvată, nici măcar în perspectivă nu ni-s'a pus.

Îmi va concede d. ministru, dacă voi avea îndrăzneală să amintesc aci, că ajutoarele nu se pot face după principiul „Quod uni instum alteri aequum“ la care s'a provocat d. ministru, când a reflectat la observarea condeputatului meu Bakó József, că școlile de stat ale protestanților ar fi neglijate, d. ministru a ilustrat cu date faptul, că școlile medii ale reformatilor și unitarilor au primit în timpul din urmă 3.080.000 coroane mai mult ca cele catolice și că în anii din urmă, așa zicând, numai aceste școli au fost împartășite de ajutoare considerabile, iar acum a venit rândul școlilor catolice și aceasta de sigur corespunde principiului egalei ajutorări. Din parte-mi primesc afirmațiunea aceasta, dar totodată rog pe d. ministru, ca să sprijinească în raport și școlile medii românești gr.-or. și gr.-cat. (Aprobări în centru).

Cum stăm cu sprijinirea școlilor elementare, cari nu sunt ale statului? Din suma de 14 și jumătate milioane drept, că primesc sume mai mari și școlile ambelor confesionalități române, dar aceste sunt infim de mici, dacă avem în vedere numărul școlilor și trebuințele lor. În rândul trecut n'am putut adeveri aceasta cu date de

cifre, nici acum nu am la îndemână datele referitoare la anul 1909 și 1910, pentru că durere datele statistice oficiale despre acești doi ani n'au apărut încă; cele însă din anul ultim le am la dispoziție. Împartășire de ajutoare în anul 1908—9 a fost următoarea: din 1802 școale greco-catolice au primit ajutor 1235, în total 888.678 coroane ajutor, din 1303 școale ag. evangelice au primit 849.645.730 cor., din 1511 școli gr. or. au fost ajutate 317 cu suma de 130.663 cor. și din 440 școli izraelite 369 au primit ajutor în sumă de 314.807 cor., acesteia din urmă i-s'a acordat deosebit 579.580 cor.

După aceste date așadar ajutorul acordat școlii gr. catolice nu e chiar așa de favorabil, după cum a accentuat-o d. ministru în vorbirea de închidere, ci în primul rând vin izraeliții, apoi celelalte confesii, penultimii sunt gr. cat. iar ultimii gr. orientali. La aceștia din urmă nu stă împrejurarea, că n'ar fi petiționat după ajutor, ci cauza acestei ilegalități trebuie căutată mai întâi în acea prejudeție și acel antagonism, care se prelungește pînă în evul mediu în o repulsiune ce se manifestă în contra acestei confesionalități și de care, se vede, că e greu să ne desbărăm.

Faptul, că în anii ultimi ajutorul acordat școlilor gr. or. a crescut, îl iau la cunoștință cu bucurie. După cum amintisem, în lipsa unor date mai recente, nu pot să stabilesc în întregime proporția ajutoarelor date de stat în anii aceștia din urmă.

Iar acum ce privește suma de 2.520.000 cor. care se dă sub titlul de despăgubire pentru didactru și din care școlile noastre confesionale abea primesc ceva și disproporția acestei întocmiri nu de aceea o excepționez ca și când n'ar fi just faptul, că în unele școli nu se plătește didactru, ci mai mult în litera legii conzistă anomalia și nu în spiritul ei, ceea ce eu am relevat deja cu prilejul dezbaterii acestui proiect.

(Va urma).

D-I Sever Bocu la loc deschis

Un cititor ne roagă să publicăm următoarele:

De câte-va zile d. Sever Bocu, mult inteligentul șef redactor al „Tribunii“, nu găsește alt loc pentru proza d-sale din ce în ce mai rară și mai redusă decât la „loc deschis“, aproape de iubitul său nou colaborator Vernescu dela poșta redacției.

Aceasta pentru că redacția Tribunei a găsit plăcerea de a se juca de a răspunderea și pentru că într'un asemenea caz dânsa care — de sigur — cunoaște pe d. Bocu mai bine ca noi, nu consideră iscălitura onoratului vice-prezident al pressei din Ardeal și Transilvania ca suficiență pentru a o degaja cu totul.

Îi rugăm să nu maltrateze pentru atât de puțin pe d. Bocu, dacă nu au alte motive.

De răspundere să nu ducă grijă căci cititorii de mult au declarat „Tribuna“ de ire-sponsabilă.

Dacă e vorba de asta apoi toată „Tribuna“ trebuie să fie declarată de „loc deschis“...

Dar noi ne temem că sub această grijă a răspunderii, care nu au avut-o nici odată, să nu se ascundă intenția de a-l obicinui pe d. Bocu cu locul deschis spre a-i putea mai ușor deschide poarta. Ar fi într'adevăr pentru d. Bocu un bocluc de care noi ne-am întrista mult... Îl înștiințăm ca să-și ia măsurile.

Cu stimă:

Frma inokai Tóth Lajos
Bulevardul Andrássy Nr. 25).

(Palatul Neumann).

AVIZ!

Desfăcându-mi prăvălia, aduc la cunoștința Onor. public, că pregătesc costume pentru domni cu solvire în bani gata pe lângă prețurile cele mai ieftine, tot asemenea vând și cu metru din stofele cele mai am în depozit.

Litere - Arte - Științe

Pictura și direcțiile ei moderne*)

Doamnelor și Domnilor!

Pentru prima oară sunt înaintea d-voastră și poate chiar că vă vorbesc pentru prima oară despre această frumoasă temă, a cărei importanță în viața culturală și practică e bine cunoscută. Tocmai importanța subiectului a fost, care m'a îndemnat să țin conferință despre pictură, despre artă. D-voastră știți foarte bine, că viața omului modern stă în strânsă legătură cu arta, că și aceea se ține de cultura generală: a înțelege o operă de artă, a ne delecta în frumusețea ei. Într'adevăr omul modern și cult fără de artă e chiar ca și o piatră scumpă nepoleită.

Să nu credeți însă, că voiesc să fac din d-voastră niște pricepători de artă speciali, n'as putea, fiindcă e lipsă de un simț artistic înăscut; numai și numai cele mai esențiale aș dori să le spun, cari sunt neapărat de lipsă pentru fiecare om inteligent. — Cu ocazia seratei literare de azi aș dori să tratez despre direcțiile moderne în pictură, dar să vedem prima oară ce și e pictura?

Pictura este arta, care prin colori și linii înfățișează simptomele vieții în spațiu ea face să înțeleagă și alții forma materială a cugetului unui individ. De ex. cuget: ce frumos poate fi cerul azuriu al Italiei! Munca cu colori, cu vâpseli ne arată cerul azuriu din Italia și acum și alții îl pot vedea. Ori cuget: ce urâtă e fața unui om mănios! Armonia colorilor, pictura ne pune înaintea noastră, ne arată cum e fața mănioasă și dacă o vedem rădem, ori ne speriem de ea; așadar pictura are oarecare efect asupra noastră, ea ne învață, pentru că vedem frumosul și ne delectăm în el, pentru că vedem urâtul și ne ferim, ne păzim de el. În aceasta constă *folosul moral* al privirii picturilor.

Să vedem acum pictura față cu sculptura!

Pictura poate produce cu mult mai multe lucruri din viață ca sculptura. Pictorul poate reprezenta nu numai figuri singulare ori grupuri, ci afară de aceste numeroase scene, evenimente și acțiuni din viață, apoi partii din natură, peisaje. La reproducerea acțiunilor trebuie toate așa să le reprezinte, ca și sculptura, adică: ca să putem deduce preliminarile, dar să putem presimți și sfârșitul.

Pictura însă poate reprezenta nu numai *figuri singulare ori grupuri, obiecte din natură, scene din viață, peisaje și acțiuni*, ea poate exprima pe deplin și *dispoziția psihică* a unui individ. Bucuria și năcazul, blândețea și mânie, apoi seria întreagă a pasiunilor, a patimilor toate se pot exprima prin penelul artistului. Așa ceva sculptorul numai prin scoaterea în relief mai intensivă a mușchilor, a trăsăturilor feței poate produce și atât cam defectuos; statua — precum se zice — nu poate roși, îi lipsește strălucirea scânteietoare a ochilor, oglinda sufletului, pe când acestea sunt pe pânzele artistului, ale pictorului, nimitor realizabile.

Pictura se ține de artele cele mai vechi. Ea era deja la *popoarele orientale* și la *egipteni* dezvoltată. Egiptenii însă nu au cunoscut marea însemnătate a perspectivei, figurile lor sunt în apropiere și în depărtare asemenea de mari, afară de aceea umbra e cam slabă. Cei cari prima oară au cunoscut și au întrebuintat perspectiva au fost *grecii*, cari credem, că au dus-o la o perfecțiune desăvârșită. Pictorii cei mai renumiți greci au fost: *Polignot*, distins prin tablourile sale istorice, *Zeuxid*, cunoscut prin strugurele său, care era așa de real pictat, încât și paserile au sburat pe el, *Parrasiu*, care a reprezentat prin colori așa de natural o perdea, încât un prieten de al său crezând, că e o perdea adevărată, a voit să o tragă la o parte. *Apelle*, era pictorul de curte al lui Alexandru-cel-Mare. Pictura greacă era iubită și de *Romani*, dar din creațiunile aceste puține ne-au rămas, și acelea prin săpările dela Pompei.

În primii secolii ai creștinismului și în jumătatea primă a evului mediu pictura, chiar ca și celelalte arte era în stare neglijată. Întrebuintarea perspectivei a dispărut cu totul; aceasta, și cu ea

toată arta picturii *renesansul* a înviat-o din nou. Un timp îndelungat Italia a fost patria picturii, unde s'au format mai multe școli: cea din Roma, Florența, Lombardia și Venetia. Dintre mulții reprezentanți, cei mai distinși au fost: Giotto, Perugino, Raffael, Michelangelo, Leonardo da Vinci, Tizian și alții. De aici a străbătut arta renașterii la alte națiuni, mai cu seamă în Olanda, Franța și Spania, unde s'a dezvoltat mai departe.

De prezent fiecare națiune își are pictorii săi celebri, d. e. francezii pe Courbet, Manet, Cézanne, germanii pe Lenbach, Fritz v. Uhde, Böcklin, în Belgia Leys și Alma-Tadema, în Eglitera: Constable, Turner, Leighon, în Italia Morelli și Segantini, în Spania: Goya și Fortuny, în Rusia: Verșciagin și Riepin. Dintre ai noștri a ajuns la un renume european Grigorescu.

Dacă e permis să aruncăm o privire generală asupra propășirii artei moderne, trebuie să declarăm, că francezii prin rara lor genialitate zi de zi duc mai departe pictura; germanii, precum zice Reinach, stau sub influința artei franceze de ieri, au multe talente, dar n'au stil național; patria lui Leonardo și a lui Velazquez: Italia și Spania și-au pierdut cu totul rolul de a conduce. În istoria artelor, de un timp încoace cu litere roșii încep a-și scrie numele niște popoare tinere, cari n'au debutat până acum pe bina artelor și în viața picturii. Aceste popoare sunt: locuitorii peninsulei scandinave, apoi popoarele slave, mai cu seamă rușii și polonii, și un popor, care după îndelungate lupte și suferințe în scurt timp reculegându-și puterile desfășură steagul artelor și al genialității sale: românii.

Am ținut de lipsă a aminti doamnelor și domnilor despre pictură; și acum, dacă suntem în clar cu noțiunile generale, să vedem direcțiile ei. Numai cele mai noi, mai importante, le voi aminti.

Știm, că pictura a trecut prin o sumedenie de schimbări, până ce s'a înălțat la nivelul de astăzi al dezvoltării. Dacă urmărim cu atenție dezvoltarea picturii în secolul al XIX., putem observa, că tot acele idei și direcții au fost dătătoare de ton, ca și în literatură, anume: *clasicismul*, *romanticismul*, apoi *naturalismul*.

Intemeietorul *clasicismului* în Franța a fost David, care pe timpul revoluției a pictat figurile cele mai însemnate, îmbrăcate în hainele oratorilor și poezilor romani. Direcția întemeiată prin el a aflat mulți aderenți atât în Franța și Germania, cât și în celelalte țări culte europene.

Capul școlii *romantice* era Delacroix, care, libretul icoanelor sale îl împrumuta din Dante, Shakespeare, Byron și din cruciate.

Dar nici clasicismul, nici romanticismul nu a putut domina mult, n'a putut, pentru că a lăsat cu totul la o parte adevărurile naturii. Idee, idee! acesta a fost cuvântul de ordin al clasicismului și al romanticismului, și căutând ideea, au neglijat natura și colorile ei adevărate.

A fost lipsă deci de o nouă direcție, a cărei țintă adevărată să fie reproducerea fidelă a naturii, delăturând afectarea și măiestrirea, ce caracterizau chiar clasicismul și romanticismul. Englezii *Constable* și *Turner*, francezii *Corot*, *Millot* și *Courbet* au fost inițiatorii. Cea mai mare influență asupra contemporanilor săi a avut-o Courbet, drept aceea el se numește întemeietorul *naturalismului*. Principiul lui a fost, că toate trebuiesc desemnate și pictate așa, precum le vedem năntea noastră în natură. Aceasta fu deviza succesorilor lui Courbet, a pictorilor *naturaliști*, cari pentru a imita cu atât mai credincios natura, toate tablourile și-le pictau în liber. Așa retrăgându-se în libera natură, s'au grupat în Fontainebleau și în Barbizon și de aceea ei se numesc *pictori din Fontainebleau* și *pictori din Barbizon*.

Direcția pictorilor *naturaliști* o numim *naturalism* ori *realism*. Aderenții *naturalismului* s'au năzuit a reda natura cu o punctualitate minuțioasă, fără de a fi cu privire la alta, decât la fidelitate și preterând tot cu mai mare libertate procedurile după șablon în pictură. Dezvoltarea perioadei *naturalismului* cade între anii 1870—1880. Aici și-a ajuns culmea înfloririi, fiindcă cu rezultatele câștigate scopul era atins. *Naturalismul* nu a putut produce mai mult nimica nou și cu aceasta și-a ajuns sfârșitul în privința artei. Tablourile lui Ba-

stien-Lepage, sunt cele mai bune creațiuni ale naturii-mului. Priviți numai un tablou de Bastien-Lepage!

Ce punctualitate amănunțită! Așa de obiectiv vrea să fie, încât reproduce fața, încrețiturile hainelor, frunzișul până în ultimul atom. La el ca și la Dürer, poți număra pe tablou tot firul de iarbă.

Dar cu aceasta dezvoltarea nu a fost încheiată. Anume artiștii până acum n'au luat în considerare, că fenomenele naturii sunt încontinuu schimbătoare și așazicând fiecare moment are o nouă și nouă impresie. Acum în direcția aceasta a pornit examinarea naturii și succesele obținute au dat tot mai mult îndemn pentru ale continua. Ținta generală a fost: deslegarea artistică a razei soarelui, a dispoziției instantanee din natură și suflet, deslegarea artistică a mișcării, expresiunii și a caracterului, și a acului, care cuprinde universul. Direcția aceasta se numește *impresionism*, iar cultivatorii ei *impresioniști*.

Lumină, aer și culoare, aceste au fost ideile principale și conducătoare în anii 1860—70. Spărgătorii de drum și conducătorii distinși ai *impresionismului* au fost: *Manet*, *Monet*, *Cézanne*, *Pissaro*, *Sisley*, *Degas* și alții, cari au muncit pentru a exprima impresiile naturii și cari au ajuns succesorii minunate.

Dar să vedem, cari pictori se numesc *impresioniști* și pentru ce?

Trebuie să știm, că fiecare *impresionist* *improvizază*.

Dacă lui îi convine o parte din natură, de ex. țarina cu plugari, grădina cu copii, bulevardul parizian undulator, el ia penelul și cearcă a arunca pe pânză impresia fugitivă, ce i-au făcut-o cele văzute. Mai târziu obiectul nu-l interesează într'atâta, numai impresia generală.

Fiecare *impresionist* așteaptă bunul noroc, ocazia favorabilă și dacă vine, o gustă intensiv, dacă nu vine, dorește după ea și suferă.

— Cunoașteți d-voastră viața aceasta nenorocită a *impresioniștilor*, cu bucuriile ei sub influința impresiei, cu suferințele ei sub blăstămul indispoziției?

Cetiți numai pe Toulouse-Lautrec și veți vedea, ce e viața pictorului modern.

Astăzi nici un om precugetat nu se poate izola de direcția acestor noi tehnici, care e culmea tuturor năzuirilor. Și marele *Konore de Balzac* zice:

„Chemarea artei nu e imitarea naturii, ci exprimarea ei“.

Gustului multimei însă nu-i place, nu-i convine direcția nouă, pentru că — să mărturisim numai adevărul, și dintre noi cea mai mare parte — sub cuvântul: frumos, înțelegem ceva rar, ceva extraordinar, corăspunzător și gustului individual. Ce departe suntem de greci, la cari în ceva frumos, nu numai individul, dar toată Grecia a aflat frumosul!...

Meyer-Graefe, esteticul mare, german, zice următoarele:

„Dacă eu m'aș face pictor, desigur c'aș fi *impresionist*, precum și astăzi fiecare medic e *bacteriolog*“.

Și are dreptate, pentru că *impresionismul* nu numai, că a aflat cea mai bună tehnică, dar a donat artei și cele mai bune picturi. Ne prezintă natura, fără însă a arunca însași natura pe pânze. Prin ce a ajuns pictura la un nivel artistic mai înalt, care împreună în sine, atât bizariile *naturalismului*, cât și puterea picturilor vechi. Succesele obținute în *impresionism* și în *naturalism*, aceste se pot numi de marile câștiguri ale secolului al XIX-lea pe terenul artelor.

Afară de aceste două direcții mari, s'au format mai multe alte direcții, cari în privința dezvoltării artistice ca propășire mare nu se pot numi ci mai mult, ca schimbări interesante.

Acestea sunt:

Stilizarea sau direcția sintetică, *prerafaelismul*, *secesionismul*, *simbolismul*, *ultramodernismul* etc. etc.

Mai cunoscută și mai divulgată e dintre acestea *stilizarea* ori cu alt nume *direcția sintetică*. Anume: artiștii au observat, că culoarea și lumina nu apare în natură ca suma mai multor pete mici de colori, precum zic *impresioniștii*, ci pur și simplu.

Stilizatorii sau *sinteticii* cearcă deci a reda puterea și focul colorilor în câteva pete ori mase mari de colori, ei simplifică așadar lucrurile văzute.

*) Conferință ținută la ședința literară publică a societății „Petru Maior“, în 10 dec. a. c. în Budapesta.

Nimica punctualitate mai mare, nimica lucru mai amănunțit nu e permis aici. Sinteticii nu caută nici fidelitatea naturii, nici impresia ei, dar prin întrebuintarea naturalismului și a impresionismului, ei, compun după pricepere, de multe ori, după gărgăunii lor colorile și liniile văzute în natură.

Siluetta liniilor și masa unitară a colorilor îi caracterizează.

Stilizarea se poate considera ca cea mai nouă direcție în pictură și e foarte răspândită. Dintre reprezentanții ei e destul, dacă amintesc pe francezii Cezanne și Curière, dintre germani pe Zügel, ale căror creațiuni caracterizează îndestul direcția și metoda lor.

Să îmi permiteți să amintesc încă direcția cea mai nouă, anume cubismul. Ce e cubismul? E o direcție de tot nouă, care în fiecare obiect al naturii vede câte un corp geometric, compune deci forma obiectelor pe pânză din corpuri geometrice. Cubismul e considerat de mulți ca o prostie modernă imposibilă; se poate, dar nu e permis să râdem, pentru că nu știm cum se va desvolta; și primele creațiuni ale impresionismului au fost primite cu un hohot de râs și totuși au învins.

După aceste putem întreba: cari sunt dar direcțiile moderne în pictură? Răspunsul e ușor:

— Naturalismul, impresionismul, stilizarea, prerafaelismul, secesionismul, simbolismul, ultra-modernismul, cubismul etc.

— Și cari sunt dintre aceste cele mai importante?

— La tot cazul: impresionismul și stilizarea.

Pictura modernă se deosebește de cea veche mai ales prin aceea, că poartă cu sine elemente proaspăt, câștigate prin contemplarea și examinarea naturii, în a căror loc la picturile vechi aflăm forme lustruite, nenaturale, cu o umbră negricioasă, pentru că nu natura a inspirat artiștii, nu după natură s'a pictat.

Doamnelor și domnilor! Cu aceasta aș fi terminat cu pictura și cu direcțiile ei moderne, dar văzând frumosul progres artistic, par'că involuntar îmi vine în minte pictura noastră. Poate de tot involuntar pune fiecare întrebarea: oare cum stă cu direcțiile moderne la noi, la români? oare și la noi și-au aflat patria și conducătorii?

Da, doamnelor și domnilor! Cu toate că la noi, la români înflorirea artelor datează abia de câțiva zeci de ani, totuși a obținut așa succese artistice, încât ține pas cu dezvoltarea și propășirea generală artistică. Pe baza puterii, gustului și a genialității poporului român, cu siguranță putem spera, că pe lângă împrejurări favorabile: prin conlucrarea armonică a sprijinitorilor și a artiștilor noștri, poporul român va ocupa un loc distinct pe terenul artelor.

Și dacă e adevărat, că în lupta viitoare a națiunilor nu tunurile, bombele și mașinile de pușcat vor decide soarta națiunilor, ci științele și artele, atunci noi românii cu sânge rece putem privi născut desvoltării noastre artistice și născut milleniului viitor! Așa să fie!

Budapesta, 10 dec. 1911.

Coriolan Petran,
stud. în drepturi și belearte.

Tăcere!

Se împlinesc acum 5 zile de când a fost reproduc în „Românul” articolul „Consecvența în materie politică”, acest fapt, încă nerecunoscut, ale cărui semnamente tradează, însă, paternitatea celui mai infernal dintre primenitorii anonimi ai „Tribunei”.

Ne convingem tot mai mult pe fiecare zi că autorul „Consecvenței...” vrea singur să-și apere infamia și că el nu se află la Arad, nici aproape de Arad și poate nici chiar în țara asta...

Poate și împrejurarea, că ieri „gruparea” a avut să aniverseze un an de viață dubioasă, ne-a lipsit de un răspuns.

Nici noi nu așteptăm de altfel să se turbure niște clipe așa de „senine” cu o nouă infamie.

Jubileu de 40 de ani

Societatea „România Jună” își va serba la 14 ianuarie n. 1912 jubileul de 40 de ani. Festivitățile proiectate pentru 3 zile se pregătesc de către comitetul societății în frunte cu harnicul ei președinte d. Alexie Voiutski astfel, că după speranța mea va dovedi tuturor românilor, cari vor participa la dănele, că această societate e vrednică de frumosul ei trecut, descris cu pricepere de cauză de candidatul de profesor, d. Ion Gramadă în istoricul „României June”, care va apărea în anul ce vine. Multe persoane importante ale vieții noastre culturale și naționale au primit patronajul acestor serbări și au promis că vor lua parte la dănele, ridicând astfel nimbul lor. Se așteaptă că și toate societățile studențești vor trimite reprezentanți la Viena, făcând astfel din serbările „României June” o serbare a întregii tinerimi române, la care s'ar putea ține și o consfătuire în privința congresului studențesc din Craiova, care după hotărârea congresului din Iași ar trebui să fie în vara anului 1912.

Doresc comitetului „României June” spor și reușită în pregătirile și lucrările sale pentru această manifestare.

D. Marmelluc.

Cronica femenină

Scrisoare

Draga mea Leli,

Mi-ai cerut să-ți scriu. Iată-ți împlinesc dorința. Tu știi, că eu am obiceiul a nu grai contra convingerii mele nici atunci, când cu spusele mele știu că-mi câștig dușmani, și că toată ura lor se deslănțuiește asupra mea. — Tot una. Trag consecințele. Am zis, și am scris de multeori, că modul cum se cresc azi cele mai multe dintre fetițele noastre nu e corect, pentru că toată grija lor e pentru exterior și formele reci ale bontonului, iar încolo — gol, — gol. Nu e însuflețire, nu e lăpădare de sine, nu e curaj pentru lupta vieții; nu e spirit curat și nu-i — nu-i inimă.

Cultura inimii lipsește cu totul.

Insuflețirea e pentru toalete și lux și pentru reclama de a se face interesentă, pentru anecdote și literatură rea care de un timp au devenit nespuse de moderne — și așa mai departe încât cu tot dreptul poți zice cu sfta Scriptură: „Totul e desertăciune”.

Dragă Leli, tu știi, că țin la tine, și chiar pentru aceea aș voi să te știu pe tine altfel. Aș voi să știi tu aprecia adevărata fericire, ca să te știu cu adevărat fericită.

Fericire. — Iată un cuvânt tot atât de relativ ca și adevărul. — Când e la divergențe de păreri, fiecare individ susține, că adevărul e pe partea lui, și trebuie să vină oameni cu greutate la vorbă, cari să convingă pe câte unii că spusele lor nu sunt adevărate — și nici atunci nu-i poți aduce la cale ca să-și cunoască rădăcirea, astfel stăm și cu fericirea.

Ceeace pe unii îi face fericiți, pe alții îi plictisește și disgustă.

Fiecare ființă se însuflețește pentru aceea cere pofta inimii, iar poftele inimii resar după cum e de limpede judecata creierului și frumuseța sufletului, iar primind, câștigându-ne și văzându-ne împlinite dorințele, poftele inimii — simțim fericirea.

Cu cât o fetiță va avea mai puține pofte și pretenziuni, cu atât va simți mai multă plăcere, mai multă fericire. — Fericirea nici când nu ni-o procură alții — ci noi înșine. Fetița care nu are fericirea în sufletul ei curat, nu o va afla nici la bal, nici la carte, nici la teatru, nici în societate, nicăiri.

Deci ca să fii fericită deplin, caută să ai cât mai puține pretenziuni, căci numai pe cărarea renunțării răsar fericirea în toată splendoarea ei. Când îți vine dor de a avea o toaletă scumpă — fi tare — renunță la ea și te îndestulește cu una mai simplă; când ai dori să mergi la petrecerile toate din carnaval, zicem că ar fi trei, renunță la două și mergi la una — puterea de a renunța, aceea putere te face cu timpul fericită, cu adevărat fericită, căci învățând a-ți împuțina pretenziunile și a renunța înseamnă că ești cuminte și știi a-

precia lucrurile după valoarea lor. Femeile cari nu-și știu înfrâna dorințele, nu vor fi nici când fericite, pentru că nici când nu vor putea avea atâtă cât cer pretenziunile lor neînfrânate. Pe urmă nu vor mai avea plăcere nici în toalete, nici pâlării, nici bijuterii, nici în curtezani și duse de vârtejul pretenziunilor se vor prăpădi — alergând după fericire vor cădea în prăpastia poftelor de unde nu mai este reîntoarcere. În legătură cu aceasta îți voi spune o mică întâmplare. Eram pe vapor spre Lovran. În Abbazia s'a urcat o societate veselă, având și ea de gând a merge tot acolo. Societatea consta din vre-o 3 dame de vrâsta mijlocie iar una ca de 20 ani, tinăra, elegantă și cu înfățișare foarte plăcută, căci tineretea e frumusețe, ori a-ți văzut soarele primăverii lucind altfel, decât plin de vrajă? În jurul damelor erau și vre-o 4—5 cavaleri. Toți veseli, toată societatea glumea. Rideau toți și se amuzau de priveliștea încântătoare, cu toate aceste toată atențiunea era îndreptată spre dama cea tinăra care purta pe cap un voal alb ușor care îi apăra părul bogat de bucle, să nu fie deranjat de vânt sau stropit cu apa namoloasă a mării. Pluteam cu vaporul în mijlocul mării, și mă delectam în priveliștea fermecătoare și admiram jocul valurilor și freamătul lor. În fața mea vedeam dama cea tinăra încunjurată de cavalerii cari îi făceau fel de fel de complimente. Până când ea se întorcea în dreapta și în stânga și suridea grațioasă când unuia când altuia dintre cavaleri — vântul se juca cu vâlul de pe capul ei, ridicându-l când de un capăt când de altul, și mănându-l în voia lui, iar adeseori îl arunca în fața celor din jur, apoi repede îl dedea în altă parte.

O damă mai tăcută riscă observarea că vântul va răpi voalul și-l va duce. O și făcurăm a-tentă la rândul-ne să-l strângă mai bine, căci ușor fiind este expus capriciilor vântului și ar fi păcat să cadă în valuri.

Toți răsăra, observând că tocmai ușurința lui ar fi fermecătoare și că damele fiind nespuse de frumoase așa legate, să nu-i fie frică, vântul nu va fi în stare a-l răpi. Lasă că valurile încă erau pe partea lor arătând damicelei un chip draguț cu voalul alb ușor... și astfel voalul își lua salturile în dragă voie ne mai fiind oprit de nimeni, și când se amuzeau mai tare de figurele și sborurile voalului, veni o aripă aspră de vânt și cu atâtă putere îl smici, că fără veste văzurăm numai că voalul e răpit, aruncat între valuri unde-și află perirea.

Dragă Leli — ce e marfă ușoară n'are pace, n'are alinare, nu-și află astămpăr până cade în vârtej și se înecă.

Cearcă deci iubita mea a-ști deosebi ușurința de greutate.

Ce e mai greu stă locului, și dacă se mișcă — mișcarea e cumpănită și cu tact merge mai încet, nainte dar sigur: — ce e ușor sboară deodată sus lovește pe mulți în față dar iute-și rupe capul.

Incunjură stofa ușoară!...

Te sărut cu drag

Binevoitoarea

Concursuri pentru analfabeți

(Circulară către toate direcțiunile despărțămintelor).

Domnule director!

Vremile în cari trăim ne impun o apropiere sinteră de popor, cu gândul curat de a-l smulge cât mai curând din întunerecul neștiinții și a-l ridica în rândul neamurilor culte, conștie de menirea lor în lume. Viitorul poporului nostru numai atunci va fi asigurat, când el va fi stăpân pe o puternică cultură națională, care îi va putea înlesni lupta pentru viață, alături de celelalte popoare. Și se știe, că condiția primă a oricărei culturi e cunoștința de carte, fără de care astăzi un popor nu-și mai poate îndruma soarta pe cărări mai bune. Scăderea cea mai mare a poporului nostru e tocmai lipsa cunoștinții de carte. Cu durere trebuie să o spunem, că dintre toate neamurile țării noastre numai rutenii ne întrec în analfabeți, toate celelalte sunt înaintea noastră. Credem, că a sosit timpul, când toți cărturarii trebuie să ne așternem pe muncă serioasă pentru a mântui poporul nostru de această rușine a neștiinții, de această robie a întunerecului, căci întârzierea culturală a țărânimii e o primejdie mare pentru însăși existența națională a poporului nostru.

În anii din urmă în cadrele „Asociațiunii”

s'au ținut mai multe cursuri de analfabeți, cari, ca început, au dat rezultate destul de mulțămitoare. Dar greutatea începutului au făcut pe mulți cărturari să renunțe la continuarea acestor cursuri pornite cu multă însuflețire, așa că în iarna trecută, după informațiile ce le avem, s'au instruit analfabeți abia în 23 de comune, din cele peste 3000 câte avem.

„Asociațiunea” își ține, deci, de datorință a îndemna din nou toate despărțămintele sale să reia aranjarea cursurilor de analfabeți, în cursul acestei ierni și să stăruie pe lângă domnii preoți și învățători dela sate să nu se sperie de greutatea ce le întâmpină chiar și din partea sătenilor, ci să le țină la început cu ascultători puțini, pe cari să-și deie silința a-i învăța bine scrisul și cetitul, ca să fie pildă vie pentru ceilalți săteni îndărătnici și nepricepuți.

Un mijloc foarte bun pentru a trezi între țărani neștiutori de carte interesul față de scris și cetit sunt șezătorile culturale, cari se pot aranja duminică și în sărbători. La aceste șezători, pe lângă lectura din autorii noștri mai de seamă făcută de către domnii preoți și învățători sau alți cărturari, să citească și câte un țaran mai priceput, iar tineretul să declame și să cânte diferite poezii și cântări.

Cu ocazia acestor șezători cărturarii să explice țăranilor rostul „Asociațiunii”, să-i îndemne să se înscrie membri ajutători, arătându-le broșurile ce le primesc în schimbul taxei de 2 cor., și cetindu-le părți din aceste broșuri. Tot la aceste șezători să se stăruie pentru înființarea *agenturilor „Asociațiunii”*.

Pe lângă aceste șezători, domnii învățători să facă în fiecare duminică deprinderi de scris și cetit cu tineretul ieșit de curând din școală. La aceste deprinderi să fie admisi și analfabeții, pentru a le trezi dragostea față de carte.

Pentru a răsplăti întrucâtva munca săvârșită, comitetul central a decis să împartă 10 premii de câte 50 cor. între acei preoți și învățători, cari până la 1 maiu 1912 vor dovedi prin direcțiunile despărțămintelor, că au instruit în scris și cetit mai mulți analfabeți în cursul iernii 1911/12. Pe lângă aceste premii, despărțămintele de sigur vor mai împărți și altele, fie din averea lor fie din donațiunile băncilor și particularilor.

Comitetul central al Asociațiunii pentru a înlesni ținerea acestor cursuri a decis să pună la dispoziția despărțămintelor abecedarul pentru analfabeți lucrat de I. Bota. Despărțămintele, cari aranjează cursuri pentru analfabeți, sunt invitate deci să înainteze comitetului central o cerere, arătând de câte exemplare din Abecedar au lipsă. Despărțămintele vor înainta această cerere numai după ce vor fi primit rapoarte dela preoții și învățătorii din comunele de pe teritoriul lor, căți ascultătorii sunt în fiecare curs. Trebuie deci să aibă grijă ca abecedarul să nu se risipească fără nici un folos.

Atragem atențiunea tuturor directorilor de despărțăminte, a preoților și învățătorilor că cursurile de analfabeți nu pot fi oprite de organele administrative ale statului, fiindcă conform statutelor, Asociațiunea e îndreptățită a aranja asemenea cursuri, cari ținesc promovarea culturii noastre.

Facem deci încăodată un apel călduros către toți directorii despărțămintelor Asociațiunii și către toți cărturarii noștri să țină în cursul acestei ierni cursuri cu analfabeții, căci numai cu ajutorul acestora putem înlesni pătrunderea culturii în mase largi ale poporului nostru.

Sibiu, 10 decembrie 1911.

Andrieu Bârseanu,
președinte.

Oct. C. Tăslăuanu,
secretar.

Răsboiul italo-turc

Telegramele sosite astăzi anunță că Turcia a cedat Egiptului teritoriul Sollum, pe care guvernul egiptean l'a și întărit cu garnizoană. Teritoriul acesta este situat în partea ostică a Cirenaicei și se mărginește cu Egiptul.

Pentru Anglia portul Sollum e de mare importanță, mai cu seamă, că el contrabalansează recenta operațiune italiană, Tobrukul. Cedarea teritoriului Sollum a principuit mare senzație în Italia, deși după părerea unor bărbați de stat italieni între Anglia și Italia există un acord mai vechiu, în înțelesul căruia în cazul asediării Tripolitaniei, teritoriul Sollum trece în posesiunea Angliei, adică a Egiptului. E curios însă, că cedarea acestui teritoriu s'a făcut prin sultanul, cu toate că regele Victor Emanuel proclamase deja anexiunea Tripolitaniei și Cirenaicei. Din punctul de vedere italian, cedarea acestui teritoriu numai singură Italia o putea face Angliei. Din contră guvernul englez a primit „darul” oferit de către Turcia și prin aceasta ea a voit să dovedească, că Tripolitania și Cirenaica stau încă tot sub suveranitatea sultanului.

Înaintarea italienilor.

Constantinopol. — Din Delribad se anunță: Sâmbătă după o luptă de șase ore 7000 de italieni au înaintat 500 metri în direcțiunea sud-estică dela Elfa—Temis. Dispunem de trupe suficiente pentru ca să putem împiedeca înaintarea italienilor în ținuturile muntoase. Trupele italiene au surprins la Suvani Banaden 2000 de arabi. După o luptă de 1 oră cu baioneta, în care 1 ofițer și 15 soldați au fost făcuți prizonieri, arabii au fost respinși de focul artileriei italiene. Ieri italienii au înaintat până la Suvani.

Declarațiile deputatului italian Nava.

Roma. — Deputatul Nava, care s'a întors din Tripolis, declară că la Cirenaica trupele italiene cari numără 30 mii de oameni se pregătesc pentru un marș însemnat. Nava spune, că *pacea nu se va încheia, până ce italienii nu vor câștiga o victorie hotărâtoare în Cirenaica.*

Reîntoarcerea lui Marconi.

Tripolis. — Marconi care a condus în persoană lucrările de instalări radiografice la Tripolis și Cirenaica, s'a reîntors în Italia.

Știri de pe câmpul de luptă

Roma. — „Agentia Stefani” publică: Ziarele „Ikdam” și „Tanin” anunță, că *ministerul de război otoman ar fi primit dela Euver bey o telegramă în care se asigură, că trupele turcești au înfrânt în mod grav pe italieni la Benghazi. Trupele arabe ar fi înaintat până lângă oraș obligând pe italieni a se trage și transportând cu ele armele și munițiuni luate dela ai noștri.*

Știrea despre această pretinsă victorie, a cărei dată lipsește, e ca de obicei absolut falsă.

Din ziua de 10 decembrie în care a avut loc un viu atac din partea turcilor și arabilor, atac respins în mod strălucit de trupele noastre și cari din contră au repurtat o victorie însemnată, nu a mai avut loc un asemenea atac din partea inamicului.

Roma. — „Agentia Stefani” anunță din Tripolis: În ziua de 16 decembrie torpiloarele „Yride” și „Cassiopeia” au făcut între Ali Said și Makaber, în apropiere de granița franceză, o cale de recunoaștere. Un grup de arabi a slobozit focuri de pușcă asupra vaselor. Un matelot a căzut mort, 1 a fost rănit. Artileria noastră a împrăștiat pe arabi, cari au suferit pierderi mari.

Escadre italiene în apele turcești.

Constantinopol. — „Agence Orientale” anunță, că la ministerul de război au sosit știri din diferite orașe ale coastelor, după cari ieri au fost văzute în dreptul acestor orașe vase de război italiene, cari încrucisau lângă coastă și în largul mării.

Un vapor comercial sosit aci, comunică de asemenea că a întâlnit în apropiere de coasta turcească vase de război italiene.

O știre din Salonic spune că o escadră compusă din 15 vase de război italiene, a trecut ieri la orele 9.25 înainte de amiază prin apele Saloncului, îndreptându-se spre răsărit.

În Smirna au fost văzute 2 crucișătoare italiene și 6 torpiloare.

O depeșă din Trapezund spune că acolo au fost zărite, pe amiază, 5 vase de război italiene cari se îndrepta spre Sud.

În cercurile militare se așteaptă o întinsă acțiune navală a Italiei, în apele turcești.

Generalul Caneva rănit!

Constantinopol. — O telegramă din Tripolis anunță, că generalul Caneva a fost rănit în timpul luptei din jurul localității Ainzara.

Canoniere turcești desarmate de englezi.

Roma. — La ministerul de marină se declară că cele 5 canoniere turcești cari se află în portul Suez, au fost desarmate din ordinul lordului Kitchenier, iar echipagiile lor au fost imbarcate și pornite spre Turcia.

În asemenea împrejurări n'ar fi fost nevoie ca vasul de război italian „Piemonte” să captureze vasele turcești.

Subscripția italienilor din Argentina.

Genua. — După o știre primită din Buenos Aires, subscripția făcută acolo de supuși italieni pentru familiile victimelor războiului, a întrecut până acuma suma de 100 mii lire.

Multimilionarul Devodo cumpără acum 100 mii cai și catări pe cari îi va trimite în dar guvernului italian.

Dare de seamă

La concertul corului bisericesc din Budapesta aranjat la 25 noembrie a. c., au binevoit a suprasolvi următorii domni și doamne:

D. dr. Iosif Gall 100 cor.; d. Gh. Serb și d. A. de Mocsonyi 50 cor.; I. P. S. Sa Ioan Mețianu mitropolit, d. Gh. Derussi consul, d. I. de Poșcaru, d. dr. Gh. Pop de Băsești, d. dr. T. Mihali deputat, d. T. Muntean preot în Delinești 20 cor.

P. C. S. Ghen. Bogoeviciu protosinel 14 cor.; I. P. C. S. Filaret Musta vicar episcopesc și d. Gh. Sida câte 12 cor.; d. I. Georgia protopop în Boroșineu, d. dr. Gh. Dobrin adv., d. I. M. Roșu adv., d. dr. L. Tămășdan adv., d. dr. A. Vaida deputat dietal, d. dr. P. Pitișteanu, d-na Herm. Maniu, d-na I. Zomborean 10 cor.

Dr. Gh. Bilascu med. I. Canidachi, N. Brinzei și M. Gh. Radulescu farm. câte 8 cor.

D. dr. Gh. Plopu jude la curie, d-na E. Hornoiu, d. A. Paul, d. I. Mezei jude la curie pens. d. Gh. de Matuska, Casa de păstrare din Sasca 6 cor.

D. D. Birăuțiu, d. I. Noaghea, d. C. Popescu, P. Ionașiu și societatea universitarilor sârbi câte 5 cor.

In interesul propriu recomand-onor. public să privească expoziția aranjată cu gust, corespunzătoare de crăcin din cele mai moderne obiecte pentru ornamente și de folos, în depozit foarte mare. **Mare depozit în rame pentru fotografii, pe cari le pregătesc cu preț ieftin.**

FISCHER MÓR comerciant de lămpi de porcelan și obiecte pentru ornament.
A r a d, Piața Andrassy Nr. 20.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 568.

D. d. L. Lința, d. dr. T. Babeș, d. N. Bojinea câte 4 cor.

D-soara Neică Papp (Beiuș), d. I. Petra, d. T. Popoviciu, d. A. Husari și dr. Benghiș câte 3 coroane.

D. N. Dumitreanu 2 cor.; d. I. Tat și d. V. Tiruca câte 1 cor.; Societatea stud. tehnici 50 cor.

Ulterior ne-au mai trimis d. br. Duka G. de Kálár 20 cor., iar d. A. Sequens prof. teol. în Caransebeș ne-a donat 2 compoziții a d-sale: (Liturgia sf. Ioan Gură de aur) și Ingerul.

Au intrat cu totul . . . 1091 cor. —
S'a spesat . . . 812 " 90
Venitul curat a fost: . . . 278 cor. 10

Primească toți aceștia expresiunea deosebitelor noastre mulțumiri pentru distinsul lor sprijin, care ne încurajează la o activitate cu mult mai intensivă în viitor și care cu deosebită satisfacție îl privim ca o consacrare a procedurii noastre ireproșabile și mai presus de toate naționale. Avem deosebita satisfacție de a fi contribuit cu o mică petricea la marea clădire, a cărei construcție ne-am propus a o sprijini din toate puterile și nu va trece mult timp până ce vom putea ieși din actualele cadre mai restrânse, căci corul acesta deja a devenit un factor social și cultural indispensabil. E o mare ușurință, că autoritatea bisericească dispune și de mijloace coercitive în privința aceasta, așa că permanenta îi este deja asigurată. Mulțumim deosebit tuturor acelor cari cu autoritatea lor ne-au ajutat mult la menținerea disciplinei, care trebuie să ne călăuzească întru toate. Deosebi patronului dr. Iosif Gall. Tot astfel mulțumim d-nelor Hortensia Popescu-Birăuțiu, Gabriela Ionescu, d-soarelor Delia Plopu, Aurelia Murariu, Georgina Roșu și Genia Munteanu, dlui C. Olariu și tuturor acelor, cari cu atâta amabilitate și-au oferit prețiosul concurs și n-au cruțat nici o osteneală pentru reșita bună a concertului.

Dr. Liviu Lința,
președinte.

INFORMAȚIUNI

Arad, 20 decembrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme schimbăcioasă, urcare în temperatură și pe alocurea, mai cu seamă la vest, ploi.

Prognostic telegrafic: vreme schimbăcioasă, apoi moderată, pe alocurea ploi.

Temperatura la amiază a fost de 14 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klgr.)

Grâu pe aprilie	Cor. 11'76
" " mai	" 11'65
Secară pe aprilie	" 10'34
Cucuruz pe mai	" 8'57
Cucuruz pe iulie	" 8'63
Ovăs pe aprilie	" 9'70

Rectificare. În corespondența din Iași, apărută în numărul de duminică al ziarului nostru s'au strecurat la adresa d-lui G. Ibrăiteanu câteva aprecieri pentru cari ne pare rău.

Sărmanul „Ujság“! Zău că-s de compătimit agili pioneri ai „ideei“ din cetatea lui Wesselényi. Nu trece zi să nu le auzim suspinurile patriotice și scâncirile desperate că elementul maghiar e rău primejdut în patria străbună, în Ardeal. De data asta nu-s mulțumiți patrioții cu politica de colonizare a ministrului de agricultură, Serényi. Cică Darányi era mai bun patriot, proiectul lui de colonizare era alcătuit cu mai multă înțelepciune, decât planul lui Serényi, care deși are și unele părți bune, totuși nu poate duce curând la scopul dorit, la întărirea economică a elementului maghiar în Ardeal. Durerea

cea mai mare a fițuicei dela Cluj însă, după propria mărturie, nu i-o cauzează alta decât împrejurarea că banca proiectată de Serényi se va face pe seama guvernamentului și — vai nenorocire! — nu pe seama kossuthiștilor dela „Ujság“. Și ce bine le cădeau patrioților dela „Ujság“ fărâmurile din milioanele lui Darányi!

În Ofenbaia, într-o regiune frumoasă a Munților-Apuseni, cu locuitori români, cu cale ferată și cu lucrări industriale de mine, postul de medic cercual se poate ocupa la moment și cu siguranță din partea unui medic român.

Societatea academică „Junimea“ din Cernăuți și-a ales următorul comitet pe anul administrativ 1911—12:

Președinte: Aurel Stefanelli, stud. jur.; vice-președinte: Octavian Tarnavski, cand. jur.; secretar I: Terențiu Tripa, stud. teol.; secretar II: Gheorghe Nistor, stud. fil.; casier: Silvestru Pavel, stud. jur.; controlor: Valerian Tarnavski, cand. jur.; bibliotecar: Ștefan Văcărean, stud. jur.; econom: Dimitrie Popescu; ca delegați ai Clubului membrilor emeritați: dr. Ion cav. de Cuparencu, dr. Eugen Botezat.

Consecințele măcelului din Iștip. Din Sofia se anunță: Dupăcum se știe, acum câteva săptămâni, revoluționarii bulgari au săvârșit în Macedonia câteva atentate, din cari cel mai grav a fost cel dela Iștip. Aci bulgarii au svârșit o bombă într-o moschee în timpul slujbei religioase a Bairamului, omorând un mare număr de credincioși. Infuriați, turcii s'au dat atunci la o goană în contra bulgarilor din oraș, ucizând pe mulți dintr'ânșii și rănind vre-o 80 de inși. A fost un măcel, care a agravat și mai mult relațiile și așa destul de rele dintre bulgari și turci.

Pentru a protesta contra măcelării bulgarilor macedoneni din Iștip, s'au ținut pe ziua de ieri întruniri în toate orașele mai mari ale Bulgariei. Un mare meeting s'a ținut la Sofia, înainte de prânz. S'a făcut apoi o demonstrație pe străzile orașului. După amiază a avut loc o nouă demonstrație.

Rezoluțiile votate vor fi inmanate guvernului bulgar, comitetului balcanic din Londra, și reprezentanților puterilor.

În rezoluțiile acestea se cere să se pună capăt, odată pentru totdeauna, măcelurilor din Turcia. Se cere guvernului bulgar să înceapă o politică agresivă față de Turcia și se protestează contra ideii unei confederațiuni balcanice.

Italiani salbațici. „Românul“ din America scrie următoarele:

Săptămâna trecută am avut oaspeți români din Cluj, Minn, lucrători de prin Porcești, cari ne-au povestit lucruri înspăimântătoare despre salbăciile italienilor cu cari au lucrat împreună.

Cu toții erau la o lucrare de drum afară de oraș și locuiau în colibi construite pentru muncitori, numite șente. Formanul era român.

Un muncitor italian s'a supărat pe formanul român, pentru niște vorbe de dojană și a cercat să-și răzbune.

Noaptea pe când românii dormeau s'a furișat înăuntrul șentei și a pus dinamită sub paturile românilor. Dinamitele au explodat aruncând pe românii noștri în aer. Ca minune însă au rămas cu toții în viață, numai paturile și coliba s'au făcut toate bucăți.

Altă zi s'au adunat englezii ca la minune și au zis: „Trebuie că sunteți foarte plăcuți înaintea lui Dumnezeu, că ați rămas în viață, căci așa ceva numai în minune s'a mai pomenit“.

Conflict ruso-american din cauza ovreilor. Compania telegrafică „Exchange“ din Londra anunță

din Washington, că ambasadorul rus a comunicat secretarului de stat din Knot că în cazul când rezoluția propusă de camera reprezentanților, va fi adusă la îndeplinire, aceasta va fi considerată cu o insultă adresată Rusiei.

Rezoluția se exprimă în favoarea denunțării convenției comerciale dintre Rusia și Statele-Unite din anul 1832, din cauza chestiunii pașapoartelor și a efectelor acesteia asupra ovreilor din America.

În onoarea lui Massenet a avut loc la Opera din Paris duminică o serată muzicală cu bucăți din operele maestrului, la care și-au dat concursul toți artiștii mari, pentru a serba frumos aniversarea de 40 ani dela reprezentarea primei piese a lui Massenet. S'a predat actul III. din opera „Cid“, (1885) uvertura la opera „Le voi de Lahore“ (1877), baletul din „Thais“, apoi renumitul actor Mounet-Sully dela Comedia franceză a citit două sonete de Edm. Rostand în care e preamărit Massenet, violinistul divinului cor în care Mozart are flautul, și cântărețul melodios al amorului; a urmat actul IV. din „Manon“ (1884) și din „Don Quichotte“ (prez. 29 dec. 1910) și de încheiere un intermezzo dirijat de însuși maestrul.

Jules Massenet va împlini la 12 maiu 70 ani, și este cel mai popular dintre marii compozitori contemporani ai Franței. Dela 1878 până la 1896 a fost profesor de compoziție la conservatorul din Paris.

„Österreich-Ungarn“ e numele revistei săptămânale care va eși la 1 ianuarie în locul cotidianului „Vaterland“ la Viena. Revista e redactată de d. Paul Siebertz, (directorul ziarului amintit), și va urma acelaș program creștin-conservativ care l'a avut „Das Vaterland“.

G. Enescu a avut, ca de obicei, succes strălucit la concertul ce a dat, împreună cu excelentul pianist Eduard Risler la Berlin.

Ziarul „Berliner Tageblatt“ scrie: „Cei doi maeștri, care bucuroși se prezintă împreună, nu sunt egali. Enescu, este indiscutabil cel cu natură muzicală mai originală; calitățile sale de violinist virtuos sunt extraordinare. Pentru tot ce privește tehnica are în Risler un partner de acelaș nivel; dar la forte sunetul clavierului nu se știe împreună cu tonul divin ce dă violina în mâna lui Enescu.“

G. Enescu e apreciat la Paris și ca compozitor între cei dintâi.

Conflict cu Statele-Unite! Legile Rusiei interzic strict ovreilor externi trecerea în țară, fără considerare la pașaportul ce prezintă aceia. Măsura aceasta se aplică foarte sever, și, spre exemplu voiagerii de comerț n'au voie a păși peste frontieră decât dovedind că stau în serviciul unei firme rusești. Astfel ovreii cari au emigrat odată și s'au așezat în loc străin, nu mai sunt primiți pe pământul Rusiei, nici chiar pentru a-și cerceta rudeniile.

Se anunță, că în statele-Unite s'a pornit o mișcare pentru a exopera schimbarea acestei legi. Unele ziare scriu că va putea urma un conflict diplomatic între cele două state; guvernul uniunii ar fi amenințat că va suspenda convențiunea vamală cu Rusia (dela 1832) dacă aceasta nu va ceda, la ce ambasadorul ar fi răspuns că imediat va pleca dacă se va întâmpla așa ceva.

Știrile acestea sunt desigur umflate, pentru a forța interes pentru cauză. Sigur e atâta, că un agent comercial, O. S. Kraus, e la spatele acestor intrige. Acest Kraus a voit să facă o călătorie de studiu în Rusia, dar autoritățile l-au oprit de a intra. Supărat pentru acest afront, Kraus a încercat a înscena o acțiune antirusescă în Statele-Unite cu scopul de a forța ștergerea dispozițiilor. Ziarul „Novoe Vremia“ declară în un articol că la nici un caz nu poate fi vorba, nu de abolirea legii, ci nici de cea mai mică modificare.

Examen de calificare învățătorescă. „Tel. Rom.“ scrie: Examenul de emendare cu acei elevi, cari la finea anului școlar 1909—10, cu ocaziunea examenului de calificare învățătorescă, au obținut calculul nesuficient din unul sau două obiecte de învățământ, se va ține la seminarul „Andreian“ din Sibiu, vineri în 9/22 decembrie a. c.

Conferința d. dr. Voicu Nițescu despre „Societatea de azi și crima“, ținută duminică în sala festivă a gimnaziului român din Brașov, a atras

un număr deosebit de mare de ascultători, cari au urmărit cu o viuă plăcere expunerile interesante și instructive ale simpaticului conferențiar. Timp de o oră d. dr. Nițescu a lămurit cu exemple scoase din istorie și din viața de toate zilele raportul între crimă și societatea omenească din trecut și de azi, insistând asupra principalelor motive, cari nasc crimele. Aceste motive sunt: de căutat deoparte în patimele omenești, de altă parte în organizarea imperfectă a societății omenești. Patima principală, care este izvorul unui șir nesfârșit de crime este beția, care — durere — face pe zi ce merge ravagii tot mai înspăimântătoare și în sinul poporului românesc. Conferențiarul ilustrează aserțiunile sale cu numeroase dovezi și pledează pentru societățile de abținere sub egida Asociațiunii. Face înțelegere apoi de crimele pricinuite în măsură mai mică de patima tutunului, a opiumului și a jocului de cărți.

Vorbind despre organizarea imperfectă a societății omenești, arată crimele ce le săvârșește aceasta organizare din cauza patimei de proprietate și dominațiune, care împarte astăzi societatea în stăpâni și stăpâniți. Ilustrează aceasta cu numeroase dovezi din viața statelor. Trece apoi în revistă doctrinele socialismului, anarhismului și nihilismului, cari nici pe departe nu sunt în stare să saneze răul existent. Socialismul deși are unele doctrine acceptabile, e discreditat prin faptul, că în fruntea lui s'au cocoțat evreii, cari în urma firei lor și a învățăturilor talmudului discreditează această mișcare. Singura doctrină, care ar fi în stare să aducă raporturi normale în societatea omenească, este evanghelia iubirii de aproape, propovăduită de domnul nostru Isus Cristos.

Terminând d. dr. Nițescu a fost cu căldură aplaudat și felicitat.

Studentii români la Geneva. În ziua de 10 decembrie n. s'a ținut o întrunire a tuturor studenților români — aproape treizeci — și s'a reînființat vechea societate „România”, alegându-se următorul comitet: președinte d. Vladimir Ghidionescu, doctor în filozofie; vice-președinte d. Gheorghe D. Marino farmacist; casier, d. A. Constantin; secretar d. V. Vărgolici; ajutoară de secretar d-șoara Silvia Constantinescu.

Societatea e pusă sub prezidenția de onoare a d-lui G. Fazy consulul onorar al României în Elveția.

În ședința de inaugurare s'au ținut conferințe, s'a declamat și s'au executat bucăți de muzică.

Dela „Societatea scriitorilor români”. Comitetul „Societății scriitorilor români” a hotărât editarea unui Calendar al societății pe anul 1912. Din membrii sunt rugați să trimeată de urgență, pe adresa d-lui Emil Gârleanu, președintele societății, directorul Teatrului Național din Craiova, sau a înmâna d-lui Corneliu Moldovan, secretarul societății, un articol sau o bucată literară împreună cu o notiță biografică și ultima fotografie.

Răzbunare groaznică. Din Kenoska, Wis., în America, vine știrea, că italianul Marchesi și-a găsit soția în flagrant delict cu vărul său mai tânăr. Marchesi a venit mai de grabă acasă ca de obicei și așa i-a surprins în somn. S'a furișat cu încetul în odaia de dormit și cu o săcură bine ascuțită le-a retezat la amândoi capul.

În aceeași oară durmeau și doi copilași ai lor, cari însă nu s'au trezit din somn. Marchesi s'a spălat frumos, a luat copilașii și i-a dus la sora lui, iar el a plecat la biserică. Când s'a făcut ziua și preotul a venit ca să țină slujba, Marchesi a ieșit din ascunzătoarea lui și a mers de i-a spus ce a făcut. El avea continue muștrări de conștiință și vedea tot figuri cu capetele tăiate trecând pe dinaintea lui.

Preotul l-a dat pe mâna poliției și acum își așteaptă pedeapsa în temniță.

Franța și Austro-Ungaria. În ședința de ieri a camerei franceze s'au făcut

declarații de însemnătate netăgăduită pentru raportul dintre monarhia noastră și dintre Franța. Deputatul Jaurès, într'un discurs fulminant ce l-a rostit în ședința de ieri, vorbind despre conflictul marocan spunea că — după informațiile ce are — Austro-Ungaria numai în acel caz e aplicată să-și dea consentimentul la acordul franco-german dacă i-se va mijloci un împrumut ieftin pe piața franceză.

Ministrul de externe de Selves s'a grăbit să dea imediat o desmințire categorică acestui svon, provocându-se la mărturia ambasadorului austriac. Acesta fiind chiar de față aproba prin gesturi pe de Selves.

Atentat contra ministrului englez Lloyd George. Din Londra vine știrea, că ministrul Lloyd George, cel mai capacitat și mai radical membru al guvernului Asquith, sâmbătă a fost victima unui atentat.

„Asociația liberală a femeilor” convoacă o mare întrunire de demonstrație în favoarea dreptului de vot al femeilor, la care fură invitați și secretarul de stat dela ministerul de externe sir Eduard Grey și ministrul Lloyd George. Cu mult înainte de începerea întrunirii încăperile asociației femeilor fură tixite de o imensă mulțime de oameni. În fața clădirii staționa de asemenea o mulțime compusă din mai multe mii de oameni.

Între sufragete și polițiștii cari păstrau ordinea, se iscară mai multe mici ciocniri, cu care prilej fură arestate mai multe doamne.

Când cei doi miniștri intrară în sala de întrunire, sufragetele desfășurară drapele și pancarte cu inscripții privitoare la dreptul de vot al femeilor. Sir Eduard Grey declară în discursul său, că el recunoaște dreptul femeilor la activitatea politică, totuși femeile să mai aibă puțină răbdare și mai ales să se abțină dela acte brutale.

În același sens a vorbit și Lloyd George.

După întrunire cei doi miniștri părăsiră sala, unde sufragetele așezate pe două rânduri izbucniră în urale și strigăte de „trăiască!”. Pe stradă mulțimea se îngrămădi în jurul miniștrilor. Dar abia se apropiară la cinci pași de automobilul care îi aștepta, un individ care pătrunsese în primele rânduri ale mulțimei, aruncă odată asupra celor doi miniștri o cutie de sardale, care atinse pe Lloyd George în obraz. Lloyd George șovăi și fu prins în brațe de sir Eduard Grey. Polițiștii respinseră mulțimea.

Lloyd George fu apoi transportat de către Grey, de secretarul acestuia și un polițist până la automobilul său.

El căpătase o rană adâncă de asupra ochiului stâng, și rana se umflă imediat atât de tare încât ochiul nu se mai putea vedea. Una din buze fusese de asemenea tăiată de cutia de sardale.

Sir Eduard Grey își luase rămas bun dela Lloyd George după care acesta se întoarse cu automobilul la locuința sa, unde fură chemați mai mulți medici.

Imediat după plecarea celor doi miniștri poliția procedă cu mare energie pentru a aresta pe atentator. Acesta fu arestat o jumătate oră după comiterea faptei sale, pe care o recunoscuse.

El declară, că a comis fapta sa din răsbunare, deoarece el face răspunzători pe cei doi miniștri pentru întârzierea acordării dreptului de vot femeilor.

Atentatorul este scoțianul Allen Mac Dugall, originar din Dundee.

Personale. Maiorul Simeon Drăgan, comandant de piață în Mostar, a primit cu ocaziunea retragerii sale din serviciul activ, expresiunea „cele mai înalte mulțumiri”.

Printul Ghica, noul ministru plenip. român în Bulgaria, și-a ocupat postul său la Sofia și s'a prezintat duminică la regele Ferdinand.

Sinucidere lângă telefon. Din Londra vine știrea, că soția unui fabricant bogat din New York așume Rubinsohn, care întreținea relațiuni de dragoste cu comerciantul Fockrer, duminică s'a sinucis. Înainte de a comite fapta sa, ea și-a chemat prietenul la telefon spunându-i, ca să fie cu atențiune la împușcătura, pe care în curând o va auzi. Imediat femeia a luat revolverul în mână și a tras două focuri asupra sa. Fockrer a auzit prin telefon împușcăturile și imediat a alergat la locuința lui Rubinsohn. Femeia zăcea moartă lângă telefon având craniul găurit de gloanțele revolverului.

Comisiune de ofițeri români la Viena. Domnii: colonel Calinescu, locotenent-colonel Vicol, căpitan de artilerie Demetrescu fac o călătorie de studiu pentru a cunoaște anumite instituțiuni militare ale monarhiei.

Spion rus travestit în haine femeiești. Din Brod vine știrea, că luni seara a fost arestată aci o femeie, despre care însă s'a constatat, că e bărbat.

Arestatul a declarat, că vine din Varșovia, unde el e învățător. La el au fost găsite documente foarte compromițătoare, din cari s'a aflat, că el făcea spionaj pentru Rusia.

Incendiu la o serbare pentru copii. Din Viena vine știrea, că duminică seara cu prilejul serbării pomului de Crăciun pentru copiii săraci, organizată în sala hotelului Baisischerhoff, s'a întâmplat o nenorocire. În timpul serbării a izbucnit un incendiu pe scenă. Trei copii au fost grav răniți.

Metodă americană. În zilele trecute, scrie „Românul” din America, am avut fericirea să vedem mai multe care de tren transfăcute în grădini de expoziție. Carele erau pline cu tot felul de produse de farme: cucuruz, grâu, cartofi, apoi poame, trestie de zahăr, și alte multe lucruri cari de cari mai frumoase.

Compania de tren Chicago Milwaukee & St. Paul, a făcut noua linie de tren prin statele Montana, Wyoming și Washington, cari sunt mai puțin populate și nu aduc companiei de tren câștig destul. Se nizuiesc deci să atragă lumea spre vest.

Parcurg deci cu expoziția lor tot castul ca să arate farmerilor ce lucruri frumoase se produc în vest.

Din Cleveland și jur s'au hotărât mai mulți farmeri să-și cerce norocul în golden west.

Juvaerele princesei Fife. Din Tanger vine știrea, că domolindu-se furtuna s'a început din nou acțiunea de salvare a naufragiaților vaporului „Delhi”. Dar și de astădată numai după mai multe încercări a reușit să se poată asvârla la țarm streangul, cu ajutorul căruia pasagerii unul câte unul abia au putut fi aduși la țarm. Nenorocii aceștia au ajuns la țarm udați până la piele, fiindcă streangul de salvare, pe care pasagerii au fost trasi la țarm, în jumătatea drumului a ajuns în apă.

Voiești un

cadou de Crăciun?

Atunci comandă o

garnitură frumoasă de piele engleză!

Dela cine? Dela fabrica de mobile

Székely és Réti, din Márosvásárhely piața Széchenyi nr. 45.

Persoanelor solide se vinde pe lângă solviri în rate, fără urcarea prețului. Mobilier complet pentru prânzitoare, dormitoare, saloane, pieonm și pentru domni gazoni.

Mare asortiment în mobile pentru mirese.

Prețuri extraordinar de ieftine!

La cereri din provincie ne prezentăm în persoană, cu bogatele noastre colecții de mustre.

Însă mai târziu valurile mării începând să se umfle din nou, acțiunea de salvare din nou a trebuit suspendată. Cele trei cuirasate engleze, cari aveau parte activă la această acțiune, au fost silite să petreacă în largul mării, ca nu cumva să pășască ceva în apropierea țărmurilor primejdioși.

Dintre personalul vaporului încă 80 mateloti se află pe vas, care însă acum nu mai poate fi salvat, fiindcă pe corpul lui s'au produs alte găuri noi. Încărcătura de pe vas este prețuită în 10 milioane. Prințesa Fife, bărbatul și cele două fete ale sale petrec încă tot la legațiunea engleză. Pasagerii salvați fără excepție glorifică atitudinea curajoasei prințese din timpul primejdiei.

Ea a părăsit vaporul numai după ce toate femeile și copiii au putut fi salvați. Prințesa, când a părăsit vaporul, și-a ascuns juvaerele, în preț de un milion, în portofoliu. Când însă la jumătatea drumului luntrea de scăpare s'a răsturnat, portofoliul cu întreg conținutul a căzut în apă și n'a mai putut fi găsit.

Propaganda națională a italienilor. La Triest și în orașele de pe litoral, apoi în Italia, se vind chibrite în cutii, care poartă pe față harta ținuturilor limitrofe din Austria și Italia cu altă frontieră decât cea politică de acum: granița „naturală” pornește dela Ortler peste Brenner, Dolomiti, Meranul și Bozen, desparte de Craina provinciile Görz și Gradiska, trece peste nordul Istriei Abbazia și Fiume. Pe revers poartă tricolorul și inscripția: „Italiani, să ne apărăm limba amenințată!” Iar pe un părete lateral: „Trento și Triest sunt italienești, deși nu fac parte d.n. regat. Italiani sunt Trentinii și Triestini, și nu numai cei ce trăiesc în Italia.”

E caracteristic că cutiile acestea „iredentiste” se găsesc, — firește nu pentru oricine —, în ținuturile Austriei.

Bibliografie

— x —

„Lumea Ilustrată” pe anul 1912 conține: România în anul 1911 și consiliul de miniștri. *Statele străine*. Semicentenarul din Iași. Manevrela regală. Desvelirea monumentului „Mihail Eminescu” la Galați. Teatrul la noi de „Emil Fagure”. *Lupătorii* (nuvelă). *O dramă judiciară din vremea veche*. 1812 (articol scris cu ocazia centenarului luptelor lui Napoleon în Rusia). *Generalul Noghi în fața mormântului împăratului Napoleon I la domul invalizilor în Paris*. La cușca maimuțelor. Călăreț și marinier de „Iulius I. Roșca”. *Hanul crimei și fiul său de Maxim Gorki*. (Fiecare părinte să citească acest articol!!!). La întrecere cu soarta (o epizodă din viața unui Cheterist). Dispozițiuni testamentare despre toți banii din lume. *Fiecare articol este împodobit cu o mulțime de ilu-*

strațiuni artistice, în total 206 ilustrațiuni. Patru bonuri de premii.

Prețul calendarului „Lumea Ilustrată” este 1.50 lei și se află de vânzare la toate librăriile, vânzătorii de calendare și la editorul: Ig. Hertz, București.

ECONOMIE-FINANȚE

Banca națională a României

— Sfârșit. —

Beneficiile brute realizate de Bancă, în anul de criză financiară 1907, au fost de lei 8,958.281.66, la cari adăogându-se saldul repurtat din anul 1906, în sumă de lei 2.133.89: totalul beneficiilor brute se urcă la

	lei 8,960.415.55
Cheltuelile fiind de	2,415.566.90
Au rămas dar beneficii nete	lei 6,544.848.65
cari, după statute, s'au repărțit astfel:	
6% prim-dividend	lei 720.000.—
20% fondului de rezervă	1,164.969.78
Total lei	1,884.969.78
Din	6,544.848.65
Rest lei	4,659.878.92

din care 20% ministerului de finanțe	lei 931.975.78
7% consiliului de administrațiune și consiliului de censored	lei 326.191.52
1% casei de penziuni și ajutoare a funcționarilor Băncii	lei 46.598.78
72% acționarilor ca al doilea dividend	lei 3,354.000.—
De repurtat la anul viitor	lei 1.112.84
Total lei	4,659.878.92

La suma de lei 720.000.— ca prim-dividend, adăogând lei 3,354.000.— al doilea dividend, pe anul 1907 de lei 169.75.

Anul 1908. — Criza dela finea anului precedent s'a mai ușurat. Din nenorocire, situațiunea politică destul de turburată, în a doua jumătate a anului 1908, prin evenimentele din Balcani, a provocat din nou neliniște, dând loc la restrângerea creditelor. Afară de aceasta, în ce privește special România, recolta grâului nu a dat rezultatele la cari se aștepta și exportul fiind foarte redus, capitalurile cari proveneau dintr'ansul, au lipsit.

Faptul acesta a determinat oarecare strămtoare în transacțiuni, și ca urmare, un apel mai des la resursele Băncii Naționale.

Astfel banca a trebuit să întâmpine cereri mai numeroase de scont. Mișcarea acestuia a fost superioară cu peste 31 milioane lei, celei

din 1907. Taxa scontului a fost de 7% până în 10 ianuar; de 6% până în 1 martie și de 5% până la finea anului. Beneficiile realizate din escont s'au urcat la 2,630.849.92 lei.

Mișcarea tratelor și remiselor a fost mult mai redusă decât în 1907. Cumpărările nouă abia au fost de lei 17,810.000 și valoarea tratelor scăzute și înlocuite de lei 284,150.000. Totalul s'a urcat la cifra de 301,960.000 lei, inferior cu 126.770.000 celui din 1907. Beneficiile date încă s'au cifrat numai la 3186,229.04 față de 3604.206.38 lei în anul 1907, adică o diferență în minus de lei 417.977.34.

Imprumuturi pe fonduri publice Lei 25.930.100.

Din imprumuturile acordate Casei centrale a băncilor sătești, contra gagiu de efecte ale acestor bănci, a rămas saldul de L. 11,014.444.16

Media biletelor în circulațiune a scăzut în 1908 la Lei 236,054.700, adică a fost inferioară cu lei 9,626.847 față de media anului 1907.

Raportul lunar între rezervă și circulațiunea fiduciară a variat între 45.176% și 52.017%.

Dacă se scade din circulațiunea fiduciară suma datorită de guvern, din cele 15 milioane ce i-a împrumutat Banca în 1901 și care e dispensată de acoperire metalică, raportul e între 47.617 proc. și 55.196 proc.

Statul primește pentru 1908 din beneficiile Băncii sumele următoare:

Participarea statutară de 20 pr. lei	880.281.14
Imposite, foncieră, zec. și altele	331.878.13
Indemnizare pentru dispunerea Băncii de serviciul de casierie	140.000.—
	L. 1.352.159.27

Adecă 11.26 proc. calculat asupra capitalului Băncii și 32.22 proc. în raport cu suma distribuită ca dividende și tantieme.

La această cifră trebuie să mai adăogăm diferența din reducerile de dobânzi, de cari Statul a beneficiat pentru operațiunile Creditului Agricol, pentru cumpărările de porumb și pentru împrumuturile făcute agriculturilor păgubiți în tulburările din 1907.

Aceste reduceri reprezintă o sumă anuală de peste 365.000 lei, fără a mai socoti beneficiile indirecte: taxe de timbru pentru operațiunile de scont, împrumuturi și altele.

Gavril Todici

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Dr. S. M., Karczag. Am primit azi 4.80 fil. In total ați solvit 23.60 fil. Restanță 4.40 fil.

Redactor responsabil: Atanaslu Hălmăgian.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

Roza dela Disentis

de
H. Zschokke.

Trad. de Iulius.

(80)

— Urmare. —

— Poți încă să mă mai întreb în chipul acesta? — răspunse dânsa.

— De hatârul tău am venit aici, ca se te întâmpin pe tine sufletul meu.

Am să-i mulțumesc îngerului tău bun, doamnei de Casteleberg, că am putut să-ți ies întru întâmpinare.

Dânsa a fost, care mi-a trimis prima ta epistolă alăturată la a ei liniștindu-mă prin comunicările ei mai mult chiar decum ai fi fost tu în stare se faci.

Vă răspunsei iute și de grabă și ție și ei. Aproape în fiecare zi de poștă mă ferecea cu câteva șire din cari aflam cum îți mai este, ce faci, cu ce te ocupi și cu zilnic o molestam din parte-mi cu întrebări, rugări și dorinți. Când căpătai însă înaintea cu patru zile această ultimă epistolă scrisă în grabă și cu mâna tremurândă... iată-o citește-o tu însu-ți Flaviane!

El luă hârtia, care cuprindea următoarele șire: „Repet dragă doamnă, că d. frate al d-tale se află

bine. Și acum o rugare! Doauă dame străine în această țară, unde băntuie războiul, răzcoalele cu toate neajunsurile lor, și încă austriacă, voiesc să se refugieze în Franța, unde se aștepte în siguranță vremea, când se vor putea întoarce în țară. Scuză te rog, că te molestez și îndrănesc să-ți cer ospitalitatea pentru prietenele mele. Cred, că d. căpitan va fi atât de bun să le întovărășască și să te roage în numele meu. Iartă te rog îndrăzneala mea ș. a. m.”

„P. S. Dupăcum aud nu le rămâne alt drum, decât peste munți la Glarus. Peste puțin vor trebui să plece și anume în ultimele zile ale lui april sau în primele din mai.”

În vreme ce Flavian cetăa, doamna de Șavenstein se delecta privindu-l și ochii dânselor se așteptau cu adevărată plăcere asupra figurei fratelui. Dânsa îl îmbrățișă și-l sărută încodată și apoi urmă să-i povestească mai departe: — Judecă acum și tu însu-ți Flaviane! Când aflai vestea aceasta inima mea se umplu de bucurie. Era prima bucurie dela moartea soțului meu. La moment dădui porunca să împacheteze și să înhame. Surugiul, servitorul și fata abia avură atâta vreme să-și ia cele necesare cu sine.

Apucărăm drumul peste Basel și Zürich și fără să poposim, venirăm aici, ca să te aștept. De eri sunt deja aici.

— Această casă nu mi-se pare însă a fi hotel Sabină?

— Nici vorbă. Este proprietatea soției unui negustor stimat, al cărei soț locuiește în Rusia și

s'a împărțit de unele faceri de bine din partea baronului de Șavenstein.

Chinuită de nerăbdare și de plictiseală cum eram, o cercetai pe doamna din chestie, care nu mă mai lăsă de aici, trebui să rămân. Dânsa șede aici cu fetele sale.

Sunt pregătite odăi și pentru tine și pentru damele tale.

Trăsura și personalul de serviciu le-am lăsat la „Vulturul de aur” în Glarus, acolo ești pândit așa, că n'ai putut să-mi scapi.

Abia acum își aduse Prevost aminte de tovarășele sale și de dorința de ale cerceta, ca să nu se neliniștească despre partea lui. Sabina nu-i dădu însă voie să o părăsească.

Dânsa promise, că le invită numaidecât aici și decumva nu vor fi obosite, va lăsa să le aducă atunci seara la Enneda.

Fără să mai asculte întâmpinările fratelui său, dânsa părăsi odaia din fugă și peste puțin se întoarse tremurând de plăcere îndărăt.

— Totul este îngrijit și îndeplinit! — exclamă dânsa. Și acum pace ție!

Acum e rândul meu să întreb și al tău să răspunzi.

Și numai decât și începu, în vreme ce fata pregăti și puse masa pentru amândoi. Trecură câteva ore ca minutele pentru frații, ce-și povesteau.

(Va urma)

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, croitor român în Cluj strada Jokai No. 2!

Aviz! Fiecare român de bine, care are lipsă de mașini agricole, motoare cu benzină, ferării, arme, etc., să cerceteze firma românească **Frații Burza din Arad**, (Borosbényi-tér). Sprijiniți pe Români!

Mi-am deschis
depozit de covoare persane
în strada Weitzer János Nr. 9 în edificiul
școlii de fete (viz-à-vis cu poșta).

Cu stimă:
Schwarcz Zsiga.

Nouă cofetărie în Arad.

Am onoarea a aduce la cunoștința onor. public din Arad și jur, că mi-am deschis în **Str. Forray**, (gróf Hunyady Palota) o cofetărie aranjată conform cerințelor moderne. Pregătesc pentru serbări ocazionale: înghețate, parfeuri, torte etc. ~~Execut orice comandă~~, ce să țin de această branșă pe lângă prețurile cele mai moderate. Am permanent prăjituri proaspete, precum și bomboane pregătite de mine însumi.

Rugând binevoitorul sprijin al onorat. public, semnez:
Cu profundă stimă:

SZÉKELY SÁNDOR junior.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat.

Telefon 438.

Depozit mare spre alegere
de

zaharicale pentru **Crăciun**
să capătă la

MESSER ILLÉS

comerciant de zaharicale,
: ciocolade și poame. :

Strada Deák-Ferenc Nr. 4.

Recomand canari cu tril nobil

din propria, prăsilă în mare, cu prețul cel mai ieftin, exemplare excelente cu voce foarte plăcută și tremurătoare: Expedarea o fac cu poșta (rambursă) pe propriul meu rizic garantând pentru sosirea nevătămată sănătoasă și veritabilă a exemplarelor. Bărbătușii cântăreți cu 8—10—12—16—20—25 cor. Femeiuște cu 3—4—5 cor. Catalog de prețuri și îndrumări pentru tratamentul paserilor canarice la cerere trimis cu plăcere fiecărui, gratuit.

ISIDOR MURGU
— prăsitore mare de paseri canarice —
LUGOJ, STR. GURAN Nr. 19.

Imprumuturi

cu amortizație și împrumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloceste mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpad-tér Nr. 5.

.. Telefon Nr. 671. ..

FRAȚII NYÁRY

fabrică pentru articlile de zaharicale

în

ARAD, STR. SALACZ Nr. 2.

Pregătește tot felul de zaharicale, ca bomboane fine de ciocolată etc. Are depozit mare în ceaiuri, rumuri, în rachii destilate: de prune, trebere, drojdii de vin etc. precum și în liqioruri, produse proprii.

Andrássy Gábor mäsar

— Arad, str. Kasza Nr. 45. —

Aduc la cunoștința on. public, că în str. Kasza Nr. 45 am deschis atelier de mäsărit. Primesc totfelul de lucrări pentru zidiri și mobile în branșa mea, executându-le prompt și conștiințios. Comandele din provincie le execut prompt. Rugând binevoitorul sprijin al on. public, român

Cu toată stima:

Andrássy Gábor,
mäsar de mobilă și zidiri.

Desfacere de prăvălie!!!

Marfa din magazinul meu
voi vinde-o

cu prețuri foarte reduse.
Desfacere autorizată s'a
început de câteva zile.

**In săptămâna
asta se vinde:**

mănuși de pieleglacé
pentru dame,
specimene fine, negre, albe
și colorate.

Părechea **75** cr.

**Stofe pentru
costume și haine**

negre și în toate colorile.

HOFFMAN SÁNDOR

ARAD, (Palatul teatrului).

Pânze și șifonuri

Confecție pentru dame
și fete. — Covoare,
perdele, plapome, blănuri.

Se vând

cu prețuri uimitoare de
ieftine, până ce se va
desface asortimentul

Flanele tenis fine în
preț de 25 cr. Fla-
nele de dame în toate
colorile.

**Rog priviți ga-
lantarele mele!!**

Telefon Nr. 245.

Juhász és Társa

bibliotecă modernă, compozițiuni și librerie. Cărți cu figuri, scrieri pentru tineret. — Ornamente pentru pomi de Crăciun, hârtii de epistolă.

**Mare asortiment
:: în ilustrate. ::**

Telefon Nr. 245.

IACOB ȚEPENEU

PIETRAR ȘI SCULPTOR
FEHÉRTÉMPLOM (BISERICA-ALBĂ).
STR. STEFANI No. 2.

Proprietar de ocne: TEOFIL POPOVICIU

Mare magazin și atelier de pietrii mormântale precum: lucruri de marmoră, granit, laborator, piatră de năsip, etc. Lucrez și în provincie. — Prețuri moderate.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plată.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscriberului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DANIEL

Întreprindere de instalare a sonetilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat
ARAD, str. Illés nr. 38.
(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
: în bransa aceasta.

Face și execută planuri
de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderate.

**PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VÂRȘET
LEONH. SCHULZ**

PROPRIETAR:
Văduva HUGO APFELBAUM

CEL MAI MARE DEPOSIT DE
MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.

CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII
PREȚURI MODERATE.

**V. A. P. S. E. T. STR. KUDRITZER
No. 11 și**

(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865

Birou de informații!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provincie, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură rogăscă.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La aviz aștept la gară.

21 Maria. Budapest, Lajos-u. 141. III/19.

Telefon
Nr. 100.**Aradi Ipar-és Népbank pénzváltó üzlete.**Telefon
Nr. 100.

ARAD. Palatul: hotel Crucea-albă.

Lozuri hipotecare convertite.

Tragere deja în 27 luna crt.

Câștigul principal: **Un milion coroane.** Prețul unui bilet interimal 12 cor.

Vindem aceste lozuri conform prețului de curs cu **175 coroane**, pe lângă solvire în bani gata sau în deposit. În cazul ultim, are a se plăti la cumpărare **35 cor.**, iar restul să amortizează în rate, după voie, pe lângă rebonificare de interese moderate.

Primește depuneri spre fructificare contra libel, sau în cont-curent. — Oferă publicului prin împărțirea oarelor de birou cea mai mare comoditate, stând la dispoziție dela 9—12 a. m., și 1/23—1/27 p. m.

Cumpără și vinde hârtii de valoare, lozuri, monete de metal precum, și bani străini. Primește angajament la bursă.

Acordă avansuri pe hârtii de valoare.

Colecțiunea principală a loteriei de clasă priv. reg. ung. Losul de clasă cu **Nr. 12698** vândut prin noi a câștigat **600,000 cor.**

Aradi Ipar-és Népbank pénzváltó üzlete.

— Capital social și fond de rezervă peste 7,000.000 coroane. —

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în servițiul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări a ^{de} și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

NEUMANN M.

CROITOR DE BĂRBAȚI.

DESPĂRTĂMÂNT DEOSEBIT PENTRU COMANDE DUPĂ MĂSURĂ.

Furnisorul curții cesare și regale și al camerei, depozit de haine pentru bărbați, copii și fete în

ARAD.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bătați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbenă și neagră cu 16
coroane 50 flori exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, piața Andrássy Nr. 20.

Comanțele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

26 (11)

Recomand magazinul meu de
modă pentru femei și bărbați
de galanterie.

Dispon de orice marfă pen-
tru sezonul de toamnă și
de iarnă, precum: cămeși,
ciorapi, ploiere, cravate,
gulere etc., tot felul de
lucruri de manufactură.

Prețuri solide!

Rog binevoitorul sprijin al
publicului român. Cu deo-
sebită stimă:

NICOLAE MIUȚA BISERICA-ALBĂ (FEHÉRTÉMPLOM).

Nr. Telefonului 851.

Nr. Telefonului 851.

AVIZ!

Aduc la cunoștință Onor. public, că în Arad Str.
Aulich Lajos Nr. 2 sub firma BETTELHEIM
K. utoda îmi urmez profesiunea pentru spălatul
și curățitul albiturilor în propriul meu atelier,
aranjat din nou și provăzut cu forță motorice.

Cu conducerea specială am încredințat pe

D-nul Ungár József.

Mă voi nizu pe lângă aranjamentul de care dis-
pun, să corespund și celor mai gingașe așteptări,
angajându-mi în acest scop și personal cu totul
nou. Spre a mă învrednici de încrederea mult On.
public, voi urma cerințelor moderne, aducând chiar
și cele mai mari jertfe materiale. În atelierul meu
cu conducerea specială să efeptuește orice încre-
dintare punctual și urgent. — Să curăță fru-
mos toalete, precum și alte punctualități pompoase.
Sistemul introdus de noi la călcatul gulerilor, es-
chide orice stricare. Pentru transportul albi-
turilor stă personalul meu la dispoziție.

Cu stimă:

Ungár József.

Comande din provincă să execute prompt.

Nr. Telefonului 851.

Nr. telefonului 851.

TIPARIIL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.

Cel mai bun cadou de Crăciun

este o mașină de spălat sistem John, nu-
mită „Teligöz”. — Față de spălatul cu
măinile oferă — pe lângă cea mai mare
erutare a albiturilor — în lucru, săpun,
material de foc și apă, o economisare de 75%.

Se află de vânzare la firma

Pöhm János, Arad

în colțul stradei Eötvös și
Szabadság-tér.